

Tartalom

Adatok a felmérésről	2
Bevezetés.....	3
1. Belépés az állam területére	5
1.1 Embercsempészés.....	6
2. Felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek helyzetének beazonosítása	7
3. Gyám (ügygondnok)/tanácsadó kirendelése	8
4. Nyilvántartás, dokumentáció	109
5. Életkor meghatározása.....	10
6. Fogva tartás	11
7. Részvételhez való jog.....	12
8. A család felkutatása, velük való kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás	12
9. Családegyesítés egy európai országban	13
10. Átmeneti gondoskodás – egészségügyi ellátás – oktatás, nyelv és képzés.....	14
10.1. Átmeneti gondoskodás.....	14
10.2. Egészségügyi ellátás	1544
10.3. Oktatás, nyelv és képzés	15
11. Menekült eljárás	16
11.1. Az általános szabályok szerint lefolytatott eljáráshoz való hozzájutás	16
11.2 Jogi képviselet	1746
11.3 Minimális eljárásjogi garanciák.....	17
11.4 Önálló elbírálás.....	18
11.5 Meghallgatások.....	18
11.6 A határozathozatal kritériumai kiskorú kérelmező esetén	18
11.7 A menekült eljárás során nagykorúvá válók	19
12. Tartós megoldások.....	19
12.1 A befogadó vagy menedéket nyújtó országban maradás	19
12.1.1 A kiskorú befogadó államban maradásának alapjai	19
12.1.2 Családegyesítés a befogadó államban.....	20
12.1.3. Integráció.....	2120
12.1.4 Örökbefogadás.....	21
12.1.5 Identitás és állampolgárság.....	2221
12.2 Családegyesítés és a származási országba való visszatérés	22
12.2.1 Önkéntes visszatérés.....	22
12.2.2 A visszatérést lehetővé tevő körülmények	2322
12.2.3 A reintegrációt segítő programok és segélyek	23
12.3. Harmadik országban történő letelepedés	23
Adatok.....	24
MELLÉKLET 1: Jogszabályok	25
MELLÉKLET 2: A gyermekvédelmi rendszer	3533
MELLÉKLET 3: A menekültügyi eljárás.....	3634
MELLÉKLET 4: A felmérés szerkezetét adó kérdőív.....	3835
MELLÉKLET 5: A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek Európában című program állásfoglalása a követendő gyakorlatról.....	4845

Felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek Európában Program

Országértékelő kérdőív

Ország: Magyarország

Értékelési időszak: 1998-2000.

Megkérdezett intézmények, szervezetek:

Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal
ENSZ Menekültügyi Főbiztossága
Fővárosi Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
Magyar Helsinki Bizottság
Magyar Vöröskereszt Kereső Szolgálat

Felhasznált vagy hivatkozott dokumentumok:

Metv.	1997/CXXXIX. törvény a menedékjogról
25/1998.kr.	25/1998. (II. 18.) kormányrendelet a menedékjogi tv. hatálya alá tartozó külföldiek ellátásáról és támogatásáról
24/1998.kr.	24/1998. (II. 18.) kormányrendelet a menekültügyi eljárás részletes szabályairól, továbbá a kérelmezők, a menedékesek és a befogadottak okmányairól
Itv.	1993/LXXXVI. törvény a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról
Ikr.	64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993/LXXXVI. törvény végrehajtásáról
Hörtv.	1997/XXXII. törvény a határőrizetről és a Határőrségről
Gyvt.	1997/XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
GYER	149/1997. (IX. 10.) kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról
Ptk.	1959/IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
Nmjtvr.	1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról
Btk.	1978/IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
Otv.	1993/LXXIX. törvény a közoktatásról
Eütv.	1997/CLIV. törvény az egészségügyről

Bevezetés

Az alábbi országjelentés az ún. felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekekkel kapcsolatos bánásmód törvényi szabályozását és gyakorlati megvalósulását méri fel, a *Felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek Európában* című program által kidolgozott kérdőív szempontjait követve.

Felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermeknek ill. fiatalnak tekintjük azon 18 év alatti kiskorúakat, akik származási országukon kívül tartózkodnak, elszakítva szüleiktől vagy jogi/szokásjog szerinti elsődleges gondviselőjüktől. Néhányan közülük teljesen magukra maradtak, mások talán kiterjedt családjuk tagjaival élnek. Valamennyi ilyen gyermek felnőtt hozzátartozó nélkülinek minősül, s mint ilyen, nagyszámú nemzetközi és regionális jogi norma értelmében nemzetközi védelemre jogosult. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek kérhetnek menedéket üldöztetés miatti félelmükben, vagy mert az emberi jogok megsértése miatt nem részesülnek védelemben, vagy fegyveres konfliktus, vagy az országukban fennálló zavargások miatt. Lehetnek embercsempészek áldozatai, akik prostituálni, vagy bármely más módon kihasználni akarják őket, de az is elképzelhető, hogy súlyos nélkülözés elől menekültek Európába.

Az egyértelmű fogalomhasználat érdekében a továbbiakban az alábbi fogalmakat fogom használni:

felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek - a fenti definíció, mely magába foglalja az alábbi két fogalmat is:

kísérő nélküli kiskorú - felnőtt felügyelet nélküli kiskorú

elsődleges gondviselő nélküli kiskorú - kísérővel, de nem az elsődleges gondviselőjével (szülőkkel, vagy más, jogi/szokásjog szerinti elsődleges gondviselővel) lévő kiskorú.

gyermekvédelmi hatóság - az önkormányzati jegyző és a gyámhivatal, mely hatósági jogkörrel működik.

TeGYeSZ - Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat, hatósági jogosítványok nélkül dolgozik.

ügygondnok - abban az esetben szokták kirendelni, ha a gondnokság alá vett személy nincs jelen ügye lefolytatásakor, vagy nem tud a saját ügyében önállóan eljárni.

eseti gondnok - abban az esetben szokták kijelölni, ha a személy törvényes képviselője valamilyen oknál fogva nem intézkedhet egy bizonyos ügyben.

gyám - a hiányzó szülői felügyeletet pótló gyámság feladatait ellátó személy

gondnok - az ügygondnok, az eseti gondnok és egyéb gondnokok (ideiglenes, hivatalos, zárgondnok, stb.) általános megnevezése

jogi képviselő - egy személy választható képviselője jogi ügyekben. Gyakorlatilag jogi képviselő az ügyvéd.

törvényes képviselő - önnön képviselőjére nem alkalmas személy törvény által kötelezően meglévő képviselője jogi ügyekben. Gyakorlatilag törvényes képviselő a szülő, a gyám, vagy a gondnok.

A definícióban körülírt helyzetű gyerekek kis számban találhatók Magyarországon.¹

¹ Felvetődik az a kérdés, hogy miként kellene kezelni azon gyerekek esetét, akik egyértelműen szociális védelemre szorulnak. Magyarországon gyakori jelenség, hogy főként a szomszédos országokból (Ukrajna, Románia, Jugoszlávia) átjött terhes nők a szülés után az újszülöttet a kórházban hagyják és eltűnnek. Szintén gyakran megtörténik, hogy a külföldi állampolgárságú kisgyermekes anya veszélyeztetett szociális helyzetbe kerül, valamilyen módon bekerül a magyar szociális ellátó rendszerbe, ideiglenesen szállást kap, majd onnan - a gyermekét hátrahagyva - távozik. Ezen szülők szándéka az lehet, hogy gyermekük, még ha a származási

Csoportjuk két alcsoportra bontható: a) kísérő nélküli kiskorúak b) kísérővel, de nem az elsődleges gondviselőjükkel lévő kiskorúak. A vonatkozó joganyag az ilyen helyzetben lévő gyerekekkel nem számol. Gyakorlatilag csak abban az esetben figyelnek fel rájuk, ha nagykorú kísérő nélkül érkeztek, tehát ún. kísérő nélküli kiskorúak. (A terminus 'kísérő nélküli kiskorú' még nincs benn a hatályos menedékjogi törvényben, de a készülő módosításban már szerepel.²) Az ilyen gyermek felbukkanásakor az illetékes hatóságok – valószínűleg az esetek ritkasága miatt - egyedien és esetlegesen alkalmazzák még a meglévő jogszabályokat is. Így a definíció szerint azonos helyzetben lévő gyerekeknek akár különbözőképpen is alakulhat az életük, attól függően, hogy a sorsuk felől döntő hatóság milyen jogszabályok szerint járt el. Ha a gyerek felnőtt kísérővel érkezett, akkor csak a menekültügyi meghallgatás folyamán, vagy talán még akkor sem derül ki, hogy a felnőtt tulajdonképpen nem elsődleges gondviselője a gyerekeknek.

A menekültügyi eljárásba bekerült kísérő nélküli kiskorúakról az utóbbi három évben készült statisztika, de ez a statisztika nem tartalmazza azon gyerekcsoportot, akik ugyan kísérővel, de nem elsődleges gondviselőjükkel érkeztek Magyarországra.

év	kísérő nélküli kiskorú kérelmezők száma	arányuk az összes kérelmezőhöz képest
1997	11	1,03 %
1998	209	2,93 %
1999	620	5,39 %
2000	1170	15%

Forrás: Belügyminisztérium, Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

Az esetszámok növekedése, a már itt lévő, itt élő gyerekek egy részének megoldatlan helyzete azonban e problémát hangsúlyossá teszi, és az nyomásként nehezedik a jogalkotókra is. A jogharmonizáció jegyében számítani lehet a kísérő nélküli kiskorúakkal kapcsolatos megkülönböztetett bánásmód bevezetésére, szabályozására. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy ebből a csoportból a definíció alapján kiesnének azok a gyerekek, akik ugyan kísérővel érkeztek az országba, de kísérőjük nem alkalmas a kiskorú érdekeinek képviselésére.

Meg kell jegyezni, hogy a menekültügyi jogszabályok értelmezésekor is komoly problémát okoz, hogy e jogszabályok terminológiája nem egyértelmű - egybemos olyan kifejezéseket, mint törvényes képviselő, szülői felügyelet, családtagok.

Az elemzés során minden olyan jogszabályt megvizsgáltunk, amely hatálya miatt valamilyen szempontból (pl. külföldi, vagy kiskorú, vagy Magyarországon tartózkodó személy) vonatkoztatható a kérdéses csoportra. A pontos jogszabályi helyeket mellékletben közöljük.

Definíció

A magyar jogszabályokban az Állásfoglalásban szereplő definíció összetevőinek csak egy

országától és eredeti családjától távol is, de jobb életkörülmények között nőjön fel.

² Forrás: ENSZ Menekültügyi Főbiztosság jogászájának szóbeli közlése alapján

része található meg. A Ptk. meghatározza a kiskorú fogalmát [12. § (2) bekezdés]: a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy kiskorú (a további törvények erre a definícióra utalnak vissza, amennyiben egyáltalán szükségesnek tartanak bármilyen meghatározást). A kiskorú státuszán belül a törvény megkülönbözteti a 14 éves kor alattiakat, akik cselekvőképtelenek [Ptk. 15. §] és a 14 éves kor felettiakat, akik korlátozottan cselekvőképesek [Ptk. 12. § (1) bekezdés]. A Gyvt. az 5. § b) pontban ez utóbbi csoportot fiatakorúnak nevezi. Ez a különbségtétel a cselekvőképesség, s ezzel összefüggésben a büntethetőség szempontjából fontos. Ez a törvény azonban csak a magyar állampolgárokra vonatkoztatható. Az idegenrendészeti törvény meghatározásában [2. § (1) bekezdés] külföldi az, aki nem magyar állampolgár, de nem tesz különbséget a kiskorú és nagykorú külföldi között.

A menekültügyi eljárás során megtörtént már, hogy az ügyintéző a jogilag nem gondviselő, nagykorú testvéreket elfogadta kiskorú testvéreik törvényes képviselőjéül, bár az ilyen helyzetben szükséges teendőkről a jogszabályok másként rendelkeznek. Az 24/1998. kr. 14. § (2) bekezdése meghatározza, hogy ha a 18 éven aluli kérelmezőnek nincs törvényes képviselője, akkor ügygondnokot kell számára kijelölni.

12 éves afgán kislány a 18 éves bátyjával érkezett Magyarországra, ahol menedékjogot kaptak. Anyagi okokból nem tudtak lakást bérelni, ezért a Menekültügyi Igazgatóság szálláshelyén laktak, azonban az ott tölthető idő (18 hónap) lejárt. Egyértelmű, hogy a nagytestvér nem alkalmas a gondozói szerepre, de nincs kijelölve olyan felelős személy, aki a kiskorú gyerek gondviselője lenne, és az elmúlt másfél év során tartós megoldást talált volna a helyzetükre.

Érdemes lenne kihasználni az alkalmat, és a készülő menedékjogi törvény módosításában a bevezetni kívánt 'kísérő nélküli kiskorú' terminus tartalmát kibővíteni, de még célravezetőbb lenne e helyett egy olyan kifejezést bevezetni, amelybe beleértendő nem csupán a kísérő nélküli, hanem az elsődleges gondviselő nélküli kiskorú is.³

1. Belépés az állam területére

A Hőrtv. 18. § c) bekezdése alapján a külföldi személy menedékkérelmi szándékának kinyilvánítása után beléphet az ország területére. Kérelmét jegyzőkönyvbe foglalják, és elhelyezést kap a legközelebbi befogadó állomáson.

Probléma akkor adódik, amikor a menekülő személy nincs tisztában ezzel a jogszabállyal, tehát nem kér menedéket rögtön az államhatáron, de nincsenek meg a megfelelő iratai az országba való belépéshez. Nyilatkozat hiányában idegenrendészeti eljárást indít ellene az idegenrendészeti hatóság, és kiutasítható az országból.

A repülőtéren a Metv. 42. §-ában leírt speciális szabályok érvényesek. Az idegenrendészeti hatóság nem is lépteti be az országba a menedéket kérő külföldit, hanem azonnal értesíti a menekültügyi hatóságot, amely megindítja az eljárást. Ha ez a hatóság elutasítja a menedékkérelmet, a kérelmező személy kiutasítható. Természetesen minden kiutasítás

³Valójában nem lehet tudni, mennyire ritka/gyakori jelenségről van szó, hiszen a menekültügyi eljárásba bekerült, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított kiskorúak csoportjának csak egy részéről, a kísérő nélküli kiskorúakról készült statisztika (lásd: 2. oldal).

végrehajtásakor figyelembe kell venni a visszafordíthatóság tilalmát [Itv. 32. § (1) bek.].

A gyakorlatban tehát a tájékozott menekülő személy kinyilvánítja menedékkérelmét, így bekerül a menekültügyi eljárásba, s szabályosan beléphet az országba.⁴ Kérelmezői státuszt, s vele igazolványt kap tartózkodási engedéllyel arra az időtartamra, míg a menekültügyi eljárás lezajlik. A tájékozatlan személy vagy szabályos papírokkal érkezik és később az országban tájékozódni tud a teendőkről, vagy nincsenek megfelelő papírjai, ezért az idegenrendészeti eljárásba kerül. Ekkor, ha nem nyilatkozik menedékkérelméről, gyorsan megszülethet a döntés a kiutasításáról.

Az illegálisan belépőket, amennyiben hamarabb el tudják juttatni menedékkérelmüket a menekültügyi szervhez, mint hogy illegális tartózkodásért idegenrendészeti eljárást indítanának ellenük, semmilyen szankció nem éri, kérelmezői státuszt kapnak.

Nincs speciális szabályozás arra, hogy miként kell bánni az elsődleges gondviselőjétől elszakított gyerekekkel a beléptetéskor. Egyetlen esetben - az idegenrendészeti eljárás során, a kötelező tartózkodási hely kijelölésekor - alkalmazandó egy szabály, mely alapján a „szülői felügyelet nélküli” kiskorút azonnal ifjúságvédelmi intézménybe helyezik. [Ikr. 53/A. § (3)] Ez a szabály azonban már Magyarországon való tartózkodást feltételez.

A kísérővel, de nem elsődleges gondviselőjével érkező gyerek helyzete - az elsődleges gondviselőtől való elszakítottság - rejtett, ezért kivizsgálást igényelne, amit azonban a határőrség nem tesz meg. Így az ilyen helyzetben lévő gyerekeket ugyanolyan módon kezeli, mintha a szüleikkel érkeztek volna.

A felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermek nem kap semmiféle képviselőt a határon való belépéskor. Amennyiben nem ismerik fel speciális helyzetét, akkor megtörténhet, hogy azzal a felnőttel, vagy csoporttal együtt, akivel érkezett, visszafordítják a határról. A belépéskor akár hosszabb meghallgatásnak is alávethető, amennyiben a kiskorú „családtag” kihallgatását a határőrség indokoltan tartja. Ez az Állásfoglalásban megfogalmazottaknak semmiképpen sem felel meg. Szükséges volna speciális helyzetük azonnali felismerését lehetővé tenni és a további hatékony intézkedések végett beléptetni őket az állam területére.

Az Itv. 60. §-a alapján felelősségre vonható a szállító légitársaság, vasúti vagy hajótársaság, amennyiben megfelelő úti okmányok nélküli utasokat szállít. A törvény nem különbözteti meg a kiskorú és nem kiskorú illegálisan beutazó külföldit.

Embercsempészség

Amennyiben kizsákmányolás céljából hoznak be gyerekeket az országba, akkor nagyon gyakran koldultatás céljából teszik ezt. A legtöbb esetben saját szüleik dolgoztatják őket, de szabályos emberkereskedelem (adás-vétel) áldozatai is lehetnek a gyerekek. Ha vízumkényszer nem áll fenn Magyarország és a származási ország között, akkor egyszerűen turistaként utaztatják be a gyereket, akik hivatalosan egy hónapig maradnak az országban. A

⁴ Magyar emberjogi szervezetek tapasztalata szerint a gyakorlat ennél „színesebb”: megtörténik, hogy a belépni szándékozó, de a belépés feltételeit teljesíteni nem tudó külföldieket a Határőrség megpróbálja visszafordítani abba az országba, ahonnan érkeztek, annak ellenére, hogy a szóban forgó külföldiek nyilatkoztak menedékkérelmükről. Amennyiben az eljárás rövid időn belül nem folytatható le a szomszédos ország ellenállása miatt, akkor az érintett személyek ún. közösségi szállásra (lásd: **Fogva tartás** c. fejezet) kerülnek. (forrás: Magyar Helsinki Bizottság) Ez a procedúra a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerekekkel is megtörténhet, amennyiben felnőtt kísérővel, és nem egyedül érkeznek a határátkelőhelyhez.

gyakorlatban ez hónapokat, éveket jelenthet. Természetesen ezek a gyerekek nem kerülnek be a menekültügyi eljárásba, hiszen nem kérnek menedékkérelmet.

Román származású 12 éves fogyatékos kislány (mindkét lába hiányzik) a szülei romániai viszonylatban magas összegért eladtak Magyarországra. A gyerek legálisan (turistaként) lépett be az országba. A kislányt "gazdái" 10-20 személlyel egy szobában tartják, s minden nap kirakják az utcára koldulni. Nem mellékes azonban, hogy a kislány szükségletei még ilyen körülmények között is jobban ki vannak elégítve, mint eredeti családjában.

Előfordul az is, hogy a menedéket kérni szándékozó gyerekek csempészútvonalon kerülnek be az országba. A legtöbb esetben családjuk intézi az üzletet a csempéssel, abban bízva, hogy a befogadó ország a kiskorúval szemben engedékenyebb lesz a menekültügyi eljárásban. A menedékjogot kapott gyermekre hivatkozva a későbbiekben a családnak jó esélye lehet a családdegyesítésre a befogadó országban. (A családdegyesítésnek aligha nevezhető „státuszkiterjesztést" a *Családdegyesítés a befogadó országban* c. fejezet alatt tárgyaljuk.)

3 szomáliai gyerek (14, 16, 17 évesek) egy nagyobb csoport különböző nemzetiségű külföldivel indult el Nyugat-Európába. Az embercsempészek mikrobuszban, hamis iratokkal hozták be őket a magyar határon, majd a csoportot az ország közepén letették, mondván, hogy már az ígért államban, Németországban vannak. A gyerekek beadták a menedékkérelmüket, ám az eljárás során megérkeztek az országba a szülők is, ezért új eljárás indult ügyükben.

Az emberkereskedelem büntetéséről szóló Btk. 175/B. § megkülönböztetett figyelemmel kezeli a gyermekek, tizennyolc éven aluliak sérelmére elkövetett büntetett. Az embercsempészet szankcionálására (történjen az emberkereskedelem, vagy a menekülnék az országba való illegális bejuttatása céljából) a jogalkotó a Btk. 218. §-t hozta. E törvény a csempészes természetétől függően különböző mértékű büntetést ró ki, de nem tesz különbséget a büntetés mértéke között annak függvényében, hogy az áldozat vajon kiskorú-e.

2. Felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek helyzetének beazonosítása

A releváns jogszabályok nem írnak elő olyan eljárást, amely során a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek azonosítandó.

Az aktuális menekültpolitika legfeljebb a *szülei* nélküli kiskorúakra figyel.⁵ Az Ikr. 53/A. § (3) bekezdése szerint ezen gyerekeket ifjúságvédelmi intézménybe kell irányítani. Kétséges esetben közelebbről meg nem határozott módon (kihallgatással) meg kell állapítani a gyerek korát. Ez

⁵ Fel kell hívni a figyelmet a szabályozások ellentmondásosságára. Az idegenrendészeti törvény szerint szülői felügyelet hiányában a kiskorút ifjúságvédelmi intézményben kell elhelyezni. Azzal, hogy a „szülői felügyelet" kifejezést használja a szöveg, kizárja annak lehetőségét, hogy más jog szerinti törvényes képviselő felügyelete alatt is lehet a gyerek. A menekültügyi eljárást szabályozó jogszabály alapján viszont a kiskorút törvényes képviselő kell, hogy képviselje.

tehát, ha jogszabály nincs is rá, egyfajta azonosítás.

Az Állásfoglalásban leírt azonosítási folyamat szabályozása egyelőre még nem létezik a magyar jogban. A gyerekek jogi és szociális védelmének érdekében, mindenek feletti érdekeiket figyelembe véve szükséges volna nem csupán a felnőtt kísérő nélkül érkező gyerekek kiszűrése és megkülönböztetett védelemben részesítése, hanem a felnőtt kísérővel lévő, de elsődleges gondviselőitől elszakított gyerekeké is.

3. Gyám (ügygondnok)/tanácsadó kirendelése

Egy felnőtt hozzátartozójától elszakított gyerek magyarországi tartózkodása során két módon kerülhet gondnokság alá.

Ha egy külföldi kiskorú egyedül érkezik az országba, vagy kiderül, hogy a vele együtt Magyarországon tartózkodó felnőtt nem törvényes képviselője, akkor a törvény szerint a gyerek bekerül a gyermekvédelmi rendszerbe, és ideiglenes gyámügyi intézkedést kell hozni az érdekében [GYER 167. § (1) bekezdés]. Ez azt jelenti, hogy átmeneti otthonba kerül, és az illetékes gyermekvédelmi hatóság hivatalnokai a gyermek ügyében lépéseket tesznek. Először is meg kell tudnia, hogy van-e nemzetközi szerződés, vagy jogsegély-szerződés Magyarország és a gyerek származási országa között, amely ilyen esetekben szabályozza a tennivalókat. Ha nincs, akkor a gyermekvédelmi hatóság eseti gondnokot rendel ki a gyerek számára [Ptk. 225. § (2) bekezdés]. Az eseti gondnokot abban az esetben szokták kijelölni, ha a gyerek törvényes képviselője valamilyen oknál fogva nem intézkedhet egy bizonyos ügyben. Mivel gyámot csak a gyerek állampolgársága szerinti jog alapján lehet kirendelni a törvényes képviselővel egyáltalán nem rendelkező gyerek számára folyamatosan ki van jelölve egy eseti gondnok. (Elképzelhető, hogy mennyire ritka lehet a szomáliai, vagy az iraki jogban tájékozott magyar gyermekvédelmi hatósági ügyintéző.) Az eseti gondnok kijelölésén túl a gyermekvédelmi hatóság fel kell, hogy vegye a kapcsolatot a gyerek származási országa szerinti gyermekvédelmi hatósággal a gyerek „saját családjába történő hazatérésének elősegítése végett.” [GYER 167. § (5) bekezdés]

Az is megtörténhet, hogy a kérelmező már benyújtja menedékkérelmét, amikor az adataiból kitűnik, hogy 18 éven aluli. Ebben az esetben a menekültügyi hatóságnak kell ún. ügygondnokot kérnie számára a gyermekvédelmi hatóságtól [24/1998. kr. 14. § (2) bekezdés]. Ügygondnokot olyan esetben szoktak kirendelni, ha a gondnokság alá vett személy nincs jelen ügye lefolytatásakor, vagy nem tud a saját ügyében önállóan eljárni. (Mint látható, három különböző típusú gondnokságról beszélünk: eseti gondnok, ügygondnok, gyám.)

Egy 17 éves, egyedülálló iraki fiú beadta menedékkérelmét a menekültügyi hatóságnál. Az ügyintéző - a törvény betartásával - ügygondnokot kért számára a gyermekvédelmi hatóságtól, akit a gyermekvédelmi hatóság ki is rendelt. Azonban semmi sem utal az esetről szóló dokumentációban arra, hogy a továbbiakban a gyermekvédelmi hatóság akár magától, vagy a menekültügyi ügyintéző kérésére a gyerek érdekében ideiglenes gyermekvédelmi intézkedéseket hozott volna. A fiú a kérelme ügyében hozott döntés kihirdetésekor nem jelent meg és soha nem is bukkant fel többé.

A két különböző gondnokság meglehetősen hasonló jogkörrel jár. Az eseti gondnok és az ügygondnok feladata a gyerek képviselete a menekültügyi eljárás során azaz meg kell tennie

mindazt, amit egy nagykorú menedékkérő maga tesz meg: részvétel a meghallgatáson, az üldöztetéstől való megalapozott félelmét valószínűsítő anyagok benyújtása, stb.

Az eseti gondnok kijelölésének folyamata a gyermekvédelmi hatóság ügyintézőjének felkészültségétől függően hetekig, hónapokig, de akár évekig is eltarthat, mivel a kijelölés előtt ki kell deríteni, hogy vannak-e nemzetközi szerződések, jogsegély-szerződést Magyarország és a gyerek származási országa között.⁶ Az ügygondnok kijelölése ennél sokkal rövidebb időt vesz igénybe.

Az eseti gondnokok GYER 136. § (2) bekezdése alapján ügyvédek, akik – a gyermekvédelmi szakemberek állítása szerint - különösen jártasak a gyerekek jogi képviselőjében.

A magyar jogi szabályozás és gyakorlat messze elmarad az Állásfoglalásban megfogalmazott szükséges eljárástól. Általánosan megfigyelhető, a gyermekvédelem szempontjai nem feltétlenül érvényesülnek a menekültügyi, illetve az idegenrendészeti eljárásban. Ez fordítva is igaz: a menekültügy szempontjai nem mindig érvényesülnek a gyermekvédelmi eljárásban. Az elsőként említett jelenségre példa, hogy a menekültügyi, idegenrendészeti eljárást szabályozó jogszabályokban alig van utalás 18 éven aluli menedékkérőkre, külföldiekre. A gyermekvédelmi jogszabályok viszont a származási országgal való kapcsolatfelvétel elrendelésekor nem számolnak azzal a lehetőséggel, hogy ez a menedékkérő gyerekekre, de főként az otthon maradt, esetleg üldözött családtagokra veszélyes lehet.

A kirendelt személy eseti vagy ügygondnokként köteles a gyerek érdekét a legteljesebb mértékben szem előtt tartani. Ez általánosságban az Állásfoglalásban írt kívánalmaknak megfelel, de sem a gyermekvédelmi, sem a menekültügyi jogszabályok nem részletezik az eseti gondnoknak és az ügygondnoknak a menedékkérő gyerek speciális helyzetével járó speciális feladatait (megfelelő jogi képviselő biztosítása a menekültügyi eljárásban, feltárni a család felkutatásának, a családegyesítésnek a lehetőségeit, stb.). Így csak a kirendelt személyek széleskörű szakmai tájékozottságában lehet bízni.

Az Államigazgatási eljárásról szóló törvény szabályozza a határidőket. Az ezektől való eltérés (hosszadalmas ügyintézés) még a kevésbé bonyolult ügyekben is jellemző ma Magyarországon. Így megvalósíthatatlan az Állásfoglalásnak az a javaslata, hogy a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerekeknek egy hónapon belül legyen gyámja vagy tanácsadója.

A gyermek eseti gondnokául elsősorban ügyvédet kell kirendelni. A jogszabály nem részletezi, hogy miféle különleges ismeretekkel kell rendelkezniük a kirendelt ügyvédeknek. Az ügygondnokok személyéről, szakmai felkészültségéről még ennyit sem mond a jogszabály.

A felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek mindenek feletti érdekére tekintettel mind a gyermekvédelmi, mind pedig a menekültügyi szempontot figyelembe kellene venni a gyerekekkel kapcsolatos intézkedésekkor. A különböző eljárásban dolgozóknak tudniuk kellene a gyereket érintő minden jogszabályról, hogy a gyerek számára legkedvezőbb intézkedéseket tudják hozni.

A jogszabályokban szükséges változtatásokat elsősorban határidők megállapítása (és betartatása) tekintetében kellene megtenni. Rendkívül káros hatású a gyerek pszichés állapotára az, ha eseti gondnokának kirendelése hosszan elhúzódik.

A gyerek és a származási országban maradt hozzátartozók biztonsága érdekében figyelni kellene arra, vajon nem veszélyezteti-e az érintettek biztonságát a származási ország képviselőjével való kapcsolatfelvétel.

⁶ a Fővárosi Tegyesz igazgatóhelyettesének szóbeli közlése alapján

4. Nyilvántartás, dokumentáció

Amíg a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek nem kerül be a gyermekvédelmi rendszerbe, addig az adatainak nyilvántartása tekintetében a jogszabályok előírt rendelkezések [Metv. 50. § (1) bekezdés, 24/1998. kr. 6. § (1) bekezdés] a nagykorú menedékkérő, vagy külföldi személy adatainak nyilvántartási szabályaival egyeznek meg.

E kérdésben sincs speciális szabályozás a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek esetére. A gyerek adatai ez esetben gyakorlatilag együtt szerepelnek a kísérőjének adataival, és a dokumentációban nem szerepelnek olyan adatok, amelyek a gyerek szociális háttérét írják le.

A már említett 17 éves iraki fiú nem menekült táborban, hanem Budapesten élt, lakcímül is budapesti címet adott meg. A róla szóló aktában nincs semmilyen információ arra nézve, hogy milyen körülmények között lakott, hogyan gondoskodott magáról, vagy volt-e körülötte valaki, aki napi szinten gondoskodott róla. Nem lehet tudni, hogy alapszükségleteinek kielégítése biztosított volt-e.

A gyermekvédelmi rendszerbe bekerült gyerekről készülő nyilvántartás szociálisan érzékenyebb. Az adatnyilvántartás szabályai részletesen ki vannak dolgozva, különös tekintettel a személyes adatok védelmére. A jogszabályok ugyan olyan specifikus esetre, mint amilyen a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyereké, nem térnek ki. Mindazonáltal a gyakorlat szerint a gyerekről készült nyilvántartásban általában szerepelnek olyan adatok, mint a családra, a gyerek megtalálására, családjától való elszakítottságára, a gyerek fizikai és mentális állapotára vonatkozó információk. A nyilvántartás vezetése folyamatos. Célja, hogy a gyerek életében történt jelentős változásokat, fejlődést rögzítse, nyomon követhetővé tegye.

Az Állásfoglalás ajánlását figyelembe véve érdemes lenne a jogszabályokban is rögzíteni, hogy a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerekek pontosan milyen adatai legyenek nyilvántartva. A gyerekek meghallgatása tekintetében vagy a gyermekvédelemben dolgozó meghallgató nem rendelkezik menekültügyi ismeretekkel, vagy pedig a menekültügyi eljárásban dolgozó meghallgató nem rendelkezik gyermekvédelmi ismeretekkel. A gyerek helyzetének összetettségét figyelembe vevő döntés érdekében ezen is változtatni kellene, tehát a gyerek meghallgatását végző személynek megfelelő képzettséggel és szaktudással kellene rendelkeznie mind a gyermekvédelemben, mind pedig a menekültügy szempontjából.

5. Életkor meghatározása

Nincs semmilyen magyar jogszabály, amely a menekültügyi eljárás folyamán az életkor meghatározását szabályozná. Amennyiben a kérelmező valamilyen módon a GYER hatálya alá tartozik, úgy bizonytalan életkor esetén igazságügyi orvos szakértői vélemény alapján kell megállapítani a korát a [GYER 63.§ (3)].

A gyakorlatban a meghallgató a menekültügyi eljárás során saját döntése alapján kérheti igazságügyi orvos szakértő véleményét a kérelmező koráról, amennyiben a kérelmező által bementett életkor felől kétségei vannak és feltételezi, hogy a kérelmező az engedékenyebb elbírálás reményében vallja magát 18 éven alulinak. Azonban az orvosi vizsgálatok a 16-20 éves kor közötti tartományban nem tudnak pontosabb meghatározást adni az életkorra vonatkozólag.

Csak az állapítható meg, hogy a vizsgált személy 16 éven aluli, vagy 20 éven felüli. Így ilyen eredmény esetén nem állapítható meg biztonsággal, hogy a kérelmező elmúlt-e 18 éves, azaz nagykorú-e, vagy sem.

Arra vonatkozóan nincs adatunk, hogy milyen körülmények között történik a kivizsgálás (gyermekorvos végzi-e, az orvos tisztában van-e a vizsgálandó személy etnikai és kulturális hátterével, stb.). Egy menekültügyi ügyintéző elmondása, valamint egy jogi tréningen elhangzottak szerint akkor is kiskorúnak, azaz 18 éven alulinak tekintik a kérelmezőt, ha az életkor-teszt csak azt tudja kimutatni, hogy a kérelmező 16 és 20 éves kor között van, de pontosabb közelítést nem tud adni.

Az Állásfoglalásban megfogalmazott azon ajánlást, mely szerint kétség esetén a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek javára kell dönteni, tehát kiskorúnak kell tekinteni, a menekültügyi gyakorlat tulajdonképpen megvalósítja. Arra nézve szükséges a változtatás, hogy ezt a gyakorlatot jogszabály rögzítse. Továbbá figyelmet kell arra fordítani, hogy a vizsgált személy emberi méltóságát a vizsgálat módja ne sértse.

6. Fogva tartás

Az a külföldi, aki nem nyilvánította ki menedékkérelmi szándékát és nincsenek meg a megfelelő feltételei a Magyarországra való beutazásának, idegenrendészeti eljárásba kerül, és gyorsan meghozzák ellene a kiutasítási határozatot. A határozat végrehajtásáig ún. közösségi szállásra kerül, ahonnan csak különleges esetben távozhat el, magyarán bezárva tartják. (Jellemző módon az ide bezárt külföldiek ezt az intézményt “deportáló táborként” emlegetik.)

Nem zárható azonban közösségi szállásra a 18 éven aluli, szülői felügyelet nélküli külföldi [Ikr. 53/A. § (3) bekezdés]. Továbbá egyéb szálláshelyre tehető az a külföldi család, ahol van 14 éven aluli családtag.

A gyakorlat szerint a szülei nélkül lévő kiskorút gyermekvédelmi intézménybe utalják. Gyermekvédelmi szakemberek kifogásolják e rendelet humánusságát. Feltételezhetően jobb a gyerekeknek, ha a megszokott gondviselőjével (aki adott esetben nem valamelyik szülője) maradhat, még ha egy bezárt intézményben is, mint elszakítani ettől a gondviselőtől, és teljesen idegen környezetbe tenni.

Amennyiben az idegenrendészeti eljárás alatt álló családban van kiskorú családtag, akkor az idegenrendészet általában nem a közösségi szállást, hanem más helyet jelöli ki tartózkodási helyként a teljes család számára.

Az Állásfoglalás fogva tartásról szóló pontja tekintetében a jogszabály egyrészt “túlteljesíti a tervet”, amennyiben alkalmat teremt a gyerekeknek a megszokott gondviselőjétől való külön választására abban az esetben, ha az nem a gyermek szülője. A törvényalkotó nem számolt azzal a lehetőséggel, hogy a menedékkérő kiskorú jogi/szokásjog szerinti elsődleges gondviselője nem valamelyik, vagy mindkét szülője, hanem esetleg a nagyszülője, nagykorú testvére, vagy más személy. Persze alapos megfontolást kíván az a kérdés, hogy vajon az elsődleges gondviselővel együtt, de bezárva lenni, vagy tőle elszakítva, de nem bezártan jobb-e a gyerekeknek.

Másrészt azonban “alulteljesít” a jogszabály, mivel csak megengedhetővé, de nem kötelezővé teszi, hogy a családtagjaival (mely családtagok lehetnek a kiterjedt család tagjai is, tehát nem feltétlenül az elsődleges gondviselői) lévő 14 éven aluli gyerek ne legyen fogva tartva, bezárva közösségi szállásra. A Btk. 23. §-a szerint 14 éven aluli kiskorú nem büntethető, az Itv. alapján

mégis megtörténhet (és a gyakorlatban meg is történik⁷), hogy 14 éven aluli kiskorúakat családjukkal együtt bezárnak. Ez esetben is megfontolandó, hogy mi szolgálja a gyerek mindenek feletti érdekeit, és fel kellene mérni a gyerek és a „családtagja” közti kapcsolat természetét, minőségét.

A jogszabály annyiban módosításra szorul, hogy ne csak a szülővel, hanem az elsődleges gondviselővel való kapcsolatot is figyelembe véve rendelkezzen a kiskorú fogva tarthatóságáról.

7. Részvételhez való jog

A menedékkérőnek (kérelmező) kötelessége részt venni a menekültügyi eljárásban. A kiskorú kérelmező bevonását akkor engedi meg a jogszabály [24/1998. kr. 15. § (3) bekezdés], ha elmúlt 14 éves, és a meghallgatása elengedhetetlen a tényállás tisztázása érdekében. Ez a jogszabály azonban egyértelműen a családdal érkező kiskorúra vonatkozik.

Amennyiben a 18 éven aluli kérelmezőnek nincs törvényes képviselője, és ez a menedékkérelm beadásakor derül ki, akkor a menekültügyi hatóságnak ügygondnokot kell kérnie a gyerek számára [24/1998. kr. 14. § (2) bekezdés]. Törvény szerint [GYER 2. § (b) bekezdés] törvényes képviselő a szülő, a gyám és a gondnok. A gyakorlatban az ügyintéző tájékozottságán múlik, hogy tud-e erről, és ennek megfelelően dönt-e ügygondnok kéréséről.⁸

Ha a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek korábban kerül a gyermekvédelmi rendszerbe, mint a menekültügyi eljárásba, akkor a gyermekvédelmi jogszabályoknak megfelelően a gyámhatóság már kirendelt számára eseti gondnokot (lásd: **Gyám, ügygondnok, tanácsadó kirendelése** fejezet), s ő adja be a gyerek nevében a menedékkérelmet.

A menekültügyi eljárást szabályozó 24/1998. kr. nem szól arról, hogy meg lehet-e hallgatni az eseti gondnok vagy az ügygondnok gondnoksága alatt álló gyereket.

A gyakorlat szerint csak a kérelmezőt, tehát a gyereket hallgatja meg a kérelmet elbíráló ügyintéző. A gondnok (eseti vagy ügygondnok) gyakorlati szerepe minimális. A meghallgatás a kérdezt ügyintéző szerint egyetlen szempontból különbözik egy nagykorú kérelmező meghallgatásától: bent ül a gyerek számára kijelölt gondnok, de csak az eljárás törvényességére figyel.

8. A család felkutatása, velük való kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás

A GYER 163. § (3) bekezdése alapján a gyermekvédelmi hatóság nemzetközi szerződés, jogsegély-szerződés alapján jár el a gyermekvédelmi rendszerbe került külföldi gyerek ügyében, ha erre van lehetősége. Amennyiben az adott nemzetközi szerződés előírja a családdal való kapcsolatfelvételt a származási ország illetékes hatóságain keresztül, akkor ezt is megteszi a gyermekvédelmi hatóság (nem tudván, hogy ezzel veszélynek teheti ki a gyerek otthon maradt családtagjait). Ha az egyezmény alkalmazhatósága kétes, akkor a gyermekvédelmi hatóságnak állásfoglalást kell kérnie a Szociális és Családügyi Minisztériumtól. Talán ez védelmet tud nyújtani arra az esetre, ha a nemzetközi egyezmény betartása veszélyezteti a gyerek származási országában maradt családtagjait.

A gyakorlat általában az, hogy akadályokba ütközik a szülők felkutatása, ezért azt az egyes

⁷ emberi jogi szervezetek megfigyelése alapján

⁸ Volt olyan ügyintéző, aki csak a gyerek szülőjét tekinti törvényes képviselőnek.

esetek kapcsán egyre csökkenő intenzitással végzik a gyermekvédelmi hatóságok. Továbbra is fennáll azonban annak a lehetősége, hogy egy sikeres kapcsolatfelvétel a származási országgal veszélybe sodorja a gyerek családját.

A gyermekvédelmi hatóság a külügyi szerveken keresztül próbálja felkutatni a szülőket, ebbe az ENSZ intézményeket, illetve a Nemzetközi Vöröskereszt intézményeit nem vonja be, holott a Magyar Vöröskereszt Kereső Szolgálatára alkalmas a családtagok felkutatására azok veszélyeztetése nélkül. Itt is megfigyelhető az a jelenség, hogy az eljáró hatóságok nem egyeztetik össze a gyermekvédelmi és a menekültügyi szempontot, így nem biztos, hogy olyan döntést hoznak, amely a gyerek mindenképp felett álló érdekeit szolgálja.

Ez a törvényi állapot és gyakorlat nem egyezik meg az Állásfoglalásban leírtakkal. Szükséges lenne a jogszabály megalkotásakor figyelemmel lenni a speciális menekültügyi szempontokra. Szükséges lenne a kooperáció a magyar gyermekvédelmi hatóság és a hazai, illetve nemzetközi menekültügyi szervezetek között a család eredményes felkutatása végett.

9. Családegyesítés egy európai országban

Az európai országban történő családegyesítésre, de általában a családegyesítésre nézve sincsenek magyar jogszabályok.

A gyakorlat az, hogy a Magyarországon tartózkodó családtag felveszi a kapcsolatot az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és kéri segítségét a családegyesítésben. A Főbiztosság általában nem támogatja a családegyesítést, ha a családtagok a Főbiztosság által biztonságosnak ítélt befogadó országból (pl Magyarországról) egy másik országba kérik a családegyesítést. Ez alól csak az jelenthet kivételt, ha a kiskorú családtagok mindenképp felett álló érdeke a családegyesítés mellett szól.⁹

Egy iraki család tagjai (apa, három gyermeke és a gyermekek nagynénje) a menekülés során elszakadt egymástól. Az apa Ausztriába került, ahol legális tartózkodási engedélyt kapott. A gyerekek, akiknek legidősebbike 14 éves volt, a súlyosan beteg nagynénivel Magyarországra érkeztek. Bár Magyarország biztonságos országnak számít, a Menekültügyi Főbiztosság mégis megszervezte az Ausztriába történő családegyesítést, mivel a gyerekek törvényes gondviselője, az édesapjuk ott tartózkodott.

A családegyesítést (Magyarországra, vagy Magyarországról egy harmadik országba irányulót) jelenleg semmilyen aktív eszközzel nem támogatja az állam. Passzív eszközként ugyan a Metv. 2. § a) kiterjeszti a menekültstátuszt a Magyarországon tartózkodó közvetlen családtagokra, de ehhez a családtagoknak az ország területén kell lenniük. Az országba való belépés feltételeinek (érvényes útlevél, vízum, és a vízum beszerzéséhez szükséges pénzügyi garanciák) meg kell felelniük a beutazni szándékozó családtagoknak [Itv. 4. § (1) bekezdés, 9. §, 5. §], ez pedig komoly anyagi áldozatot kíván a családtól.

Az Állásfoglalásban rögzített javaslat szerint az érintett államoknak kellene abban az államban

⁹ az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága jogászának szóbeli közlése alapján

történő családegyesítéshez hozzájárulniuk, amelyben a gyermek mindenképp felett álló érdeke a leginkább biztosítható. Jelenleg nincs jogszabály, amely ezt a magyar hatóságok számára előírná és szabályozná.

Az államnak nagyobb szerepet kellene vállalnia a szükségét szenvedő, hazájukból elmenekült személyek, különösen a gyerekek sorsának gyors rendezésében. Segíteni tudná a más európai országban családtaggal bíró gyermek számára a családegyesítést, ha jogszabályban engedélyezné a családegyesítési szándékkal beutazni kívánó kiskorú számára az országhatáron való belépést, függetlenül az anyagi természetű belépési feltételek teljesültétől.

10. Átmeneti gondoskodás – egészségügyi ellátás – oktatás, nyelv és képzés

10.1. Átmeneti gondoskodás

A felnőtt kísérelővel érkező, de elsődleges gondviselőjétől elszakított gyermek védelemre szorultságát csak akkor lehet felismerni, amikor a menedékkérelmét beadja. Ekkor derülhet ki, hogy kiskorú és nincsen törvényes képviselője. A menekültügyi hatóságnak ügygondnokot kell kérnie a gyermek számára a gyermekvédelmi hatóságtól. A jogszabály szerint a gyermekvédelmi hatóságnak átmeneti otthonba kell helyeznie a veszélyeztetett gyermeket. A gyakorlatban azonban gyakran megtörténik, hogy csupán kijelölnek számára egy ügygondnokot, aki jelen van a gyermek kérelmére lefolytatott menekültügyi eljárásban, s annak törvényességére figyel. Azonban a gyermekvédelmi hatóság nem tesz további szükséges lépéseket a gyermek védelme érdekében. Az egyedül lévő, felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerekekre már több, a gyerekek védelmére szolgáló jogszabály is érvényes, amennyiben testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi veszélyeztetettség kockázatának van kitéve [Gyvt. 4. § (2) bekezdése]. Ideiglenes hatállyal el kell helyezni megfelelő intézetben, vagy arra alkalmas személynél. Amennyiben szükséges, az elhelyezést követő 30 napon belül átmeneti nevelésbe is veheti őt a gyámhatóság. Gyámkielrendeléskor a gyermek állampolgársága szerinti jog az érvényes [Nmjtv. 48. § (1) bekezdése], eseti gondnok azonban kijelölhető a gyermek számára az Nmjtv. 49. § (2) bekezdése alapján.

A gyakorlatban az történik, hogy a gyerekek ún. átmeneti otthonokba kerülnek, érdekeiket eseti gondnokok képviselik. Az otthonban dolgozók igyekeznek tekintettel lenni a gyerekek eltérő kulturális, etnikai és vallási igényeire, és lehetőség szerint megpróbálnak kapcsolatot kiépíteni a gyerekek és magyarországi etnikai közösségeik között. Problémát okoz, hogy az átmeneti otthon általában a törvény szerinti 30 napos befogadásra rendezkedik be, a külföldi kiskorúak helyzetének rendezése azonban ennél sokkal hosszabb ideig tart. Sok esetben hónapokat, de van, hogy éveket töltenek egy olyan intézményben, amely nem erre lett kitalálva, s nem is alkalmas e funkció betöltésére.

Az Állásfoglalás e kérdésben megfogalmazott kívánalmait többé-kevésbé megvalósulnak.

A kísérelővel érkező, de elsődleges gondviselőjüktől elszakított gyerekek esetében megfontolandó, hogy valóban a gyermekvédelmi intézményben való elhelyezés szolgálja-e leginkább a gyermek mindenképp felett álló érdekeit. A magyar gyermekvédelmi rendszer átalakulása még folyamatban van, s jelenleg úgy tűnik, hogy a kísérelőjével való bármilyen fokú ismeretség esetén jobb a gyermeknek, ha nem választják el ezen ismerősétől, és nem teszik átmeneti otthonba.

10.2. Egészségügyi ellátás

A kísérővel, de nem elsődleges gondviselőjével Magyarországon tartózkodó külföldi kiskorú egészségügyi ellátásra való jogosultsága nincs külön szabályozva. Ezért menedékjogi státuszától függően, de kísérőjével való jogi viszonyától függetlenül jogosult az egészségügyi ellátásra. A kérelmező, menedékes és a befogadott alapellátásra és sürgősségi ellátásra jogosult. Alapellátásnak tekintendő az az egészségügyi szolgáltatás, amelyet a házi orvos nyújt a pácienseinek. Sürgősségi ellátást a sürgős szükség közelebbről is csak homályosan körülírt esetben nyújtanak a betegeknek [Eütv. 88. § (1) és 77. § (1) bekezdése]. Az elismert menekült egészségügyi ellátáshoz való jogosultsága megegyezik a magyar állampolgáréval.

A Magyarországon egyedül tartózkodó külföldi kiskorú azonnal bekerül a gyermekvédelmi rendszerbe. Amíg nem derítik ki az állampolgárságát, illetve sürgős esetben (amit az Eütv. 3. § e) bekezdése határoz meg) a magyar jog érvényes rá [Nmjtv. 50. §]. Tehát voltaképpen jogosult minden olyan egészségügyi ellátásra, amelyre egy magyar állampolgárságú kiskorú is. Ha ismert az állampolgársága, akkor csak sürgősségi ellátásra jogosult. Ebből a korlátozásból csak akkor kerülhet ki, ha menekült státuszt kap.

A gyakorlat – a menekültügyi eljárásba került gyerekek esetén – a jogszabályt követi. Rendkívüli esetben a sürgős igényt szenvedő, de ellátásra nem jogosult kiskorúnak az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság próbál segíteni, amennyiben felkérlik erre.¹⁰ Megkapnák a segítséget a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek is, ilyen segítségkérésre azonban még nem volt példa.

A nem menekült státuszú menedékkérők az ENSZ támogatása révén néhány igen fontos egészségügyi szakellátást - belgyógyászat, nőgyógyászat, gyermekgyógyászat - is igénybe vehetnek a táborokban. Természetesen a - számukra talán - egyik legfontosabb szakellátást, a pszichiátriai ellátást sem vehetik igénybe. Ezt a hiányt próbálja pótolni egy civil szervezet által működtetett program, amely a táborokban élő, de szakellátásra nem jogosult külföldiek mentális helyzetén igyekszik javítani. Célcsoportja az elsődleges gondviselő nélküli gyerekek csoportját is lefedi.

Az Állásfoglalás ajánlata szerint a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeknek azonos módon kellene biztosítani az egészségügyi ellátást, mint a befogadó ország állampolgárságával rendelkező gyerekeknek. Ez abban az esetben nincs így a magyar törvényi szabályozás szerint, ha a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek bizonyítottan nem magyar állampolgárságú, és nem kapott menekültstátuszt sem.

Tekintettel az ilyen helyzetű gyerekek fokozott sérülékenységére, esetükben nem lenne szabad az egészségügyi ellátások körét szűkíteni, mert a megfelelő orvosi ellátás hiánya gyakran kezdetben észrevehetetlen, de később súlyos következményekkel járhat.

10.3. Oktatás, nyelv és képzés

A felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek tanulásra való jogosultsága hasonló az egészségügyi ellátásra való jogosultsághoz. Az elismert menekült és a befogadott státuszú gyerekek tankötelesek az Otv. szerint [110. §]. A menedékesek, illetve a kérelmezők, valamint az egyedül lévő (gyermekvédelmi intézményben tartózkodó) külföldi állampolgárságú gyerekek számára a törvény nem biztosít ilyen lehetőséget.

A gyakorlatban néha még az arra jogosultak számára is nehéz megfelelő iskolát találni, amely befogadja őket. Van olyan helység, ahol az iskola vezetője törvénytörő módon helyhiánnyal

¹⁰ Volt erre példa egy hasi sérvvel megbetegedett csecsemő esetén, akinek műtétjét a Főbiztosság fizette ki.

hivatkozik, más igazgató pedig megkérdőjelezi az összes hozzá jelentkező külföldi gyerek iskolára való érettségét.¹¹

Az oktatásból kieső gyerekek számára fejlett országokból érkező önkéntesek, a menekülttáborban élő, vagy Magyarországon megtelepedett nemzeti közösség, civil szervezetek, s néha (pályázással) maga az ellátást nyújtó tábor próbál iskolát szervezni. Ez azonban az eszközhiány miatt gyakran nehézségekbe ütközik. A tanulásból kizárt gyerekek fokozottan ki vannak téve a lelki sérüléseknek, különösen akkor, ha származási országukban már rendszeresen jártak iskolába. A feladat, a tevékenység hiánya szintén romboló hatású rájuk nézve.

Érthetőnek mondható az a törvényalkotói koncepció, hogy a menedékjogot kérők közül csak azok számára biztosít szélesebb jogokat, akik státuszuknál fogva tartósan Magyarországon maradhatnak. Ám a gyerekek esetében elsősorban gyerek-állapotukat kellene figyelembe venni, és sokféle érdekeiket ebből a megfontolásból rangsorolni. Nem tűnik praktikusnak, hogy egy kérelmező, vagy befogadott státuszú gyerek magyar iskolába járjon, megtanuljon egy nyelvet, amire hazájába, vagy más országba való távozása után nem lesz szüksége. Mégis, a gyerekkornak nagyon fontos, meghatározó része a tanulás, és nemcsak a spontán tanulás, hanem a szervezett oktatásban való részvétel is. Fejlődésük érdekében minden, a menedékjogi törvény hatálya alá tartozó gyerekek státuszától függetlenül biztosítani kellene a jogot a közoktatásban való részvételhez.

11. Menekülteljárás

11.1. Az általános szabályok szerint lefolytatott eljáráshoz való hozzájutás

A menekülteljárás a menedékkérelem beadásával indul. A kérelmet a kérelmező külföldi nyújtja be a menekültügyi hivatalban, a fővárosban vagy a hét vidéki ügyosztály valamelyikén, valamint bármely határátkelőhelyen. Benyújthatja a kérelmet írásban, vagy szóban is, ez utóbbi esetben jegyzőkönyvet vesznek fel. „A kérelemnek tartalmaznia kell a menekülésre okot adó tényekre és körülményekre való utalást.” [Metv. 31. § (4)]

A törvényes képviselő nélküli kiskorú számára (akár kísérő nélküli kiskorú, akár kísérelővel, de nem az elsődleges gondviselőjével érkező kiskorú) az eljárás során, a kérelem benyújtása után, de az első meghallgatás előtt ún. ügygondnokot kér a menekültügyi hatóság [24/1998. kr. 14. § (2) bekezdés]. Az ügygondnok a gyerek törvényes képviselője az eljárás során.

A gyermekvédelmi rendszerbe bekerült törvényes képviselő nélküli gyerek számára eseti gondnokot jelöl ki a gyerekvédelmi hatóság, miután a rendőrség, idegenrendészet, határőrség, vagy más, törvényben megjelölt szerv bevitte a gyereket egy gyermekvédelmi intézménybe. Az eseti gondnok feladata a gyerek képviselete, adott esetben a menedékkérelem benyújtása.

Nincs olyan jogszabály, amely bárkitől megtagadná a menekült eljárásba való bekerülést, így a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek is szabadon bekerülhetnek az eljárásba.

A gyakorlatban egyetlen, de elég komoly akadálya lehet annak, hogy a külföldi (legyen az felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek, vagy sem) bejuthasson a menekültügyi eljárásba¹²: ha a határőrség valamilyen okból szívesebben látja e külföldit az ország területén kívül. Megtörténik, hogy az iratok nélkül bejutni próbáló külföldiek menedékkérési szándékát egyszerűen figyelmen kívül hagyja a határőrség, és megpróbálja minél hamarabb visszatoloncolni abba a szomszédos országba, ahonnan a külföldi a belépést megkísérelte.

¹¹ Erről nem az iskolaigazgató, hanem a Nevelési Tanácsadó, ezt követően pedig a Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság dönthet.

¹² emberjogi szervezetek megfigyelése alapján

11.2 Jogi képviselet

A menedékkérőnek törvény adta joga, hogy jogi képviselője¹³ legyen, emberjogi szervezetek ingyenes jogvédelmét igénybe vegye [Metv. 15. § c), 33. § (3)-(4) bekezdés]. Az eljárás pedig egy ponton túl nem is folytatódhat jogi képviselő nélkül. Menedékkérő kiskorúak jogi képviseletéről nincs speciális jogszabály. Így az mondható, hogy ugyanúgy joguk van jogi képviselethez, mint bármely más menedékkérőnek. A gyakorlatban a legtöbb menedékkérő csak akkor kér jogi képviseletet (amelyet általában a Magyar Helsinki Bizottság lát el), amikor menedékkérelmét már elutasította a menekültügyi hatóság.

Az ügygondnok, illetve az eseti gondnok nem azonos a jogi képviselővel. Ők a gyermek törvényes képviseletét látják el. A menekültügyi hatóság ügyintézőinek tapasztalata szerint a kiskorú kérelmezők ügygondnokai minimális aktivitással kapcsolódnak be a kiskorú ügyeinek intézésébe. A Tegyesz szakemberei szerint az eseti gondnok személyében jól felkészült és a gyermekek képviseletében jártas ügyvédek kerülnek kijelölésre. A gyakorlatról többet legfeljebb az érintett menedékkérő gyerekektől tudhatnánk meg. Nincs hivatalos adat arra nézve, hogy hány felnőtt hozzátartozójától elszakított menedékkérő gyerek vett igénybe jogi képviseletet.

Az Állásfoglalásban megfogalmazottak részben, jóformán csak formálisan teljesülnek. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek számára a törvény biztosítja a törvényes képviseletet vagy ügygondnok által, vagy eseti gondnokként kijelölt ügyvéd személyében. Ez még nem feltétlenül jelent jogi képviseletet is. Azonban még akkor is adódnak problémák, ha a törvényes képviselő, vagy más személy kész jogi képviseletet nyújtani. Például a látszólag nagykorú menedékkérő csak kérelmének beadása után (ekkor derül ki kiskorú volta) kap törvényes képviselőt. „A kérelemnek tartalmaznia kell a menekülésre okot adó tényekre és körülményekre való utalást.” [Metv. 31. § (4), továbbá 24/1998. kr.] A törvényes képviselő a menekültügyi eljárás egy fontos pontjánál, a kérelem megszövegezésekor még nem is tud a képviseltje segítségére lenni. Teljesebb lenne a jogi képviselet, ha az eseti, illetve az ügygondnokot a menedékkérelmi szándék bejelentése után, de még a menedékkérelem beadása előtt jelölnék ki. Ebben az esetben segíteni tudná a kiskorú kérelmezőt már a kérelme megfogalmazásában is. Természetesen az szolgálná leginkább a gyerek érdekeit, ha már az eljárás kezdetétől jogi képviseletet biztosítanának számára.

A jogi képviselet ugyan ingyenes a kérelmező számára, de például az eseti gondnokok - egy ügyintéző tapasztalata szerint - nem nyújtanak aktív segítséget a kiskorú kérelmezőnek. Nem követelmény, ezért nagyon kicsi az esélye annak, hogy az eseti vagy ügygondnokoknak vannak ismereteik a gyerekek által elszenvedett üldöztetés speciális formáiról.

11.3 Minimális eljárásjogi garanciák

A menedékkérelmet a menekültügyi hatóság bírálja el. Negatív döntés esetén lehetőség van a határozat felülvizsgálatát kérni egy független bíróságtól. A törvény nem szabályozza, hogy a kiskorú kérelmezők kérelmeit külön kellene tartani és kezelni az eljárás gyorsabbá tétele érdekében.

A gyakorlatban az ügyintézők túlterheltsége miatt a kérelmek elbírálása jóval túllépi a törvényben előírt 90 napot. Mivel a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermek kérelmeit nem tartják és kezelik külön, ezért a kiskorúaknak megkülönböztetés nélkül ugyanannyit kell várniuk, mint a többi, nagykorú kérelmezőnek.

¹³ A jogi képviselő nem azonos a törvényes képviselővel, mivel a törvényes képviselő a menedékkérő maga (lásd: fogalmak értelmezése a 2. oldalon).

Az Állásfoglalásban megfogalmazott eljárásjogi garanciák megtalálhatók a magyar menekültügyi eljárásban is, az időbeliség azaz a döntés lehető legrövidebb idő alatt történő meghozásának előírását leszámítva. Két, esetleg három hónap várakozás, bizonytalanság egy gyermek számára káros lehet. De ennél hosszabb várakozásra kell felkészülnie. Ezért elsősorban az ügyintézők túlterheltségén kellene enyhíteni. Megfelelő mértékű létszámnöveléssel még az előírt 60 napos határidő (ami újabb 30 nappal meghosszabbítható) is csökkenthető lenne.

11.4 Önálló elbírálás

Nincs törvény, amely szabályozná, hogy a kiskorú kérelmező értelmi képességeit, szűkebben az ő üldöztetéstől való megalapozott félelme megfogalmazásának képességét szakértő mérje fel.

A gyakorlatban sincs példa arra, hogy a meghallgató ügyintéző gyerekpszichológus, vagy más szakértő segítségét kérte volna annak eldöntésére, hogy vajon a gyerek alkalmas-e félelme megfogalmazására. Megtörténhet, hogy a gyerek a pozitív döntéshez fontos momentumokról nem beszél, ugyanakkor más, lényegtelen tényeket megemlít.

Az Állásfoglalás szükségesnek tartja ilyen szakértő bevonását, és a reális döntéshez szükség is lenne erre. Másképpen előfordulhat, hogy a gyerek által elmondottak (az üldöztetés leírása) kevésnek tűnnek ahhoz, hogy üldöztetéstől való, egyébként megalapozott félelme alapján menedéket kaphasson.

11.5 Meghallgatások

A Metv. kiskorú meghallgatása kapcsán csak azt szabályozza, hogy meghallgatható a nagykorú kérelmező kiskorú családtagja, ha a tényállás tisztázása ezt kívánja. A meghallgatás körülményeire nincs szabályozás.

A felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek meghallgatását sem szabályozzák a menekültügyi jogszabályok.

A gyakorlatban a meghallgatás ugyanúgy zajlik le, mint egy nagykorú kérelmező esetén. Az egyetlen különbség az, hogy a meghallgatáson jelen van az ügygondnok is, aki a gyerek törvényes képviselője, de voltaképpen csak az eljárás szabályosságára figyel. A meghallgatást ugyanaz az ügyintéző végzi, aki a nagykorúakat is meghallgatja, tehát nincs külön a gyerekek meghallgatására kiképzett szakember. A feltett kérdéseket sem alakítják át a gyerekek számára érthető kérdésekké.¹⁴

A meghallgatás, sem a törvényi szabályozást tekintve, sem gyakorlatában nem gyerekbarát. A felnőttekhez alakított körülmények, és a kérdések egy gyerek tűrőképességét és értelmi szintjét bőven meghaladják. Ilyen helyzetben egy gyerek viselkedése ellentmondásossá, válaszai zavarossá, vagy értelmezhetetlenné válhatnak. Ezért szükségesnek látszik felkészülni olyan meghallgatások levezetésére is, amely gyerekek számára méretezett, fizikailag, érzelmileg és értelmileg a lehető legkevésbé terheli meg őket.

11.6 A határozathozatal kritériumai kiskorú kérelmező esetén

Nincs jogszabály arra nézve, hogy más okot, mint a Genfi Konvencióban meghatározottakat figyelembe kell, vagy lehet venni a menekültként való elismeréskor. Ez alól az egyetlen kivétel

¹⁴Egy ügyintéző állítása szerint erre nincs is szükség, hiszen szerinte a kérdések egyértelműek és gyerekek által is megválaszolhatók. Példaként hozta azt a kérdést, amelyet elsőként szoktak feltenni: „Hogyan és miért hagyta el a hazáját?”, amely formájával – egyidejűleg két kérdés - már egy felnőtt kérelmező meghallgatásakor sem áll helyt szakmailag.

az, ha a belügyminiszter humanitárius okokból méltányosságot gyakorol egy menedékkérő esetében. Erre azonban még nem volt példa.

A határozathozatalkor tehát nincsenek más kritériumok a kiskorú menedékkérő esetén sem. Tulajdonképpen az ügyintéző empátiáján múlik, hogy a gyerek által előadottakat megfelelően fel tudja-e dolgozni, s a gyerek valós helyzetét, adott esetben üldöztetését fel tudja-e ismerni. Kétség az elbírálás során nem szokott felmerülni az ügyintézőkben vagy pedig addig vizsgálják az ügyet, míg a kétség eloszlik. Így tehát a „kétség esetén a kérelmező javára“-elvet sem alkalmazzák a döntéshozatalkor. Egyébként az ügyintézők tapasztalata szerint e kiskorú kérelmezők általában gazdasági menekültek, s mint ilyeneknek nem adható meg a menekült státusz.

Az Állásfoglalás ajánlását követve változtatásra lenne szükség már a meghallgatás levezetésének módjában is. A gyermek-barát meghallgatások anyagát független szakértőknek is el kellene olvasniuk, akik egyaránt ismernék a menekültkénti elfogadás általános feltételeit, és alkalmazni tudnák e feltételeket a kiskorú kérelmezőkre is, olyan speciális tényezők figyelembe vételével, mint például a gyerek értelmi képessége, korlátozott informáltsága.

11.7 A menekült eljárás során nagykorúvá válók

Nem szabályozza semmilyen jogszabály, hogy mi történjen az eljárás során nagykorúvá váló fiatalokkal.

A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek kis száma miatt ez a kérdés még sohasem merült fel, bár az eljárás hosszadalmassága alapján indokolt a kérdésfelvetés. Ügyintézői feltételezés szerint gyakorlatilag nem lenne jelentősége annak, ha a nagykorúvá válás a menekültügyi eljárás alatt következne be. Az ügygondnok szerepe az eljárásban úgyszólván minimális, mondják, ezt minimumot pedig mindvégig nyújtani tudja, függetlenül attól, hogy az eljárás végén a képviseltnek már tulajdonképpen nem lenne szüksége törvényes képviselőre.

12. Tartós megoldások

12.1 A befogadó vagy menedéket nyújtó országban maradás

12.1.1 A kiskorú befogadó államban maradásának alapjai

A Metv. szerint csak az a menedékkérő, illetve közvetlen hozzátartozói maradhatnak tartósan a befogadó államban, akit határozattal menekültként elismert a menekültügyi hatóság, vagy humanitárius okból menekültnek nyilvánított a belügyminiszter. Tartós maradást más szempont figyelembe vétele nem tesz lehetővé.

A befogadott státuszt nem lehet tartósnak tekinteni, hiszen a befogadott személy csak egy évig maradhat az országban, ügyét egy év után felülbírálják. A menedékes státusz sem ad tartós maradásra jogot, mert a Kormány döntése alapján azonnal megszüntethető, amint a származási országban biztonságossá vált a helyzet.

A menekült státusz iránti kérelem elutasítása, valamint a befogadott, menedékes státusz megszűnése esetén a nagykorú külföldi idegenrendészeti eljárás alá kerül. A 14 éves kor alatti kiskorúakat cselekvésképtelenségük miatt nem büntethetik, így nem is utasíthatják ki az országból. A 14-18 éves korban lévő kiskorúak számára eseti gondnokot kell kérnie az idegenrendészetnek, emellett a kiutasítás érvényben van és igyekeznek azt végrehajtani.

A gyermekvédelmi eljárásba került gyermek akkor maradhat tartósan az országban, ha származási országát, illetve gondviselőjét nem lehet felkutatni, vagy a gondviselője alkalmatlan

a gyerek nevelésére. Ez esetben a gyermekvédelmi hatóságnak kezdeményeznie kell a gyerek tartós nevelésbe vételét, a szülők felügyeleti jogának megszüntetését és gyám kirendelését, hacsak a gyerek állampolgársága szerinti jog ezt nem tiltja. Eddig a stádiumig azonban egyetlen felnőtt hozzátartozótól elszakított gyerek esete sem jutott.

Tartós maradást semmilyen más szempont nem tesz lehetővé. Minden más maradási lehetőség ideiglenes, amely a körülmények megfelelő változásával (a származási ország biztonságossá válik, a szülők előkerülnek, utazási dokumentumokhoz juttatják a gyereket, stb.) megszűnik.

A gyermekvédelmi hatóság intézkedései (nemzetközi szerződések, jogsegély-szerződések felkutatása, kapcsolatfelvétel a származási ország külképviseletével) nagyon hosszú ideig tartanak, s bár a gyerek gyakorlatilag hónapokat, éveket is eltölt Magyarországon, helyzetének rendezetlensége miatt maradása nem tekinthető tartósnak.

Az Állásfoglalás ajánlásában javasolt, maradásra alapot adó okok közül néhány elegendő a Magyarországon maradáshoz. Önmagában a gyerek mindenek feletti érdeke egyetlen törvény alapján sem ok a maradás engedélyezésére. Nincs olyan idegenrendészeti rendelkezés, vagy méltányossági ok sem, ami engedélyezné a maradást. Ugyanakkor maradhat a kiskorú menedékkérő, ha menekültként, vagy befogadottként elismerte a menekültügyi hatóság. Maradhat, ha a származási országában folyó fegyveres konfliktus miatt tömegesen menekülnek el az emberek, és a Magyar Kormány menedékesként elismeri őket, így a szóban forgó kiskorú kérelmezőt is. Maradhat, ha a gyámságba vétele indokolt és nem tiltja az állampolgársága szerinti jog sem. Azonban tartós maradást csak a menekültként való elismerés, illetve a gyámságba vétel biztosít a gyerek számára.

A várakozás időtartamát, míg kiderül, hogy milyen jogi státuszt kap a kiskorú, illetve mi történik vele, a lehető legrövidebbre kellene szabni. Így a tartós maradásra lehetőséget adó helyzetet (menekültté nyilvánítás, gyámság alá helyezés) minél hamarabb meg lehetne teremteni, csökkentve ezzel a gyerek bizonytalanság-, és kiszolgáltatottság-érzetét.

12.1.2 Családegyesítés a befogadó államban

Magyarországon való családegyesítésre a magyar jogszabályok szerint csak oly módon kerülhet sor, ha a család többi tagja törvényesen Magyarországon tartózkodik.

A Magyarországon történő családegyesítést jelenleg semmilyen aktív eszközzel nem támogatja az állam. Passzív eszközként ugyan a Metv. 2. § a) kiterjeszti a menekültstátuszt a Magyarországon tartózkodó közvetlen családtagokra, de ehhez a családtagoknak az ország területén kell lenniük. Az országba való belépés feltételeinek (érvényes útlevél, vízum, és a vízum beszerzéséhez szükséges pénzügyi garanciák) meg kell felelniük a beutazni szándékozó családtagoknak [Itv. 4. § (1) bekezdés, 9. §, 5. §], ez pedig komoly anyagi áldozatot kíván a családtól.

Az Állásfoglalás javaslata szerint a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyermek családegyesítési kérelmét „pozitív, humánus és gyors módon” kellene kezelni. Jelenleg nem hogy így, de sehogy sem kezeli az ilyen jellegű kérelmeket a menekültügyi hatóság. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság valamennyi családegyesítést indítványozó megkeresésére az volt a menekültügyi hatóság válasza, hogy semmit nem tudnak tenni a családegyesítés ügyében, míg nincs Magyarországon az egyesítendő család. Ezen csak oly módon lehetne változtatni, ha az állam és civil szervezetek felvállalnák a családegyesítések anyagi terheit.

12.1.3. Integráció

A törvényesen Magyarországon tartózkodó kiskorú gyámságba vett személyként jogosult az integrációt segítő állami és nem állami intézmények szolgáltatásait igénybe venni. 18 éves koráig tanköteles. Veszélyeztetettsége miatt (gondviselői híján) a gyermekvédelmi hatóságnak kötelessége fokozott figyelmet fordítani rá, tartós elhelyezéséről gondoskodni. A gondozási hely megválasztásakor a törvény előírta módon tekintettel kell lenni a gyerek korára, nemzetiségi, vallási és kulturális hovatartozására, szocializációs szintjére. A testvéreket lehetőleg együtt kell elhelyezni. A 18 éves koruk előtt gyermekvédelmi rendszerbe bekerült fiatalok 18 és 24 éves koruk között szükség esetén utógondozói ellátást vehetnek igénybe.

Gyakorlatilag csak az átmeneti otthonokig jutottak el azok a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek, akik egyáltalán bekerültek a gyermekvédelmi rendszerbe. Jogállásuk tisztázása kitartó munkát igényel, s e speciális eljárás végig vitelére a túlterhelt gyermekvédelmi rendszer alig alkalmas.

A tisztázott jogállású kiskorúak számára nem tudnak saját kultúrájukhoz tartozó nevelőszülőt biztosítani. A törvény szerint gyám, vagy nevelőszülő csak magyar állampolgár lehet [Csjt. 99.§ (1) bekezdés], és nagyon ritka a magyar állampolgárságot szerzett nem magyar nemzetiségű személy. Gyámjuk legtöbbször a gyermekotthon vezetője. A testvéreket mindig együtt helyezik el, de még az egy nemzethez tartozó kiskorúakat is igyekeznek együtt elhelyezni.¹⁵

Az Állásfoglalás idevágó pontja részletes javaslatot tartalmaz a befogadó országban maradásra jogosult kiskorúak elhelyezésére vonatkozóan. E javaslatokból a saját kulturális közegéből származó nevelőszülő biztosítása nem valósítható meg, illetve a legidősebb testvér nem vállalhat felelősséget a kisebb testvéreiért, mivel az összes testvéért a kijelölt gyám vállal felelősséget.

Külföldi állampolgárságú gyámoltak esetén - az egyéb elvárásoknak való megfelelés feltételével, és ha a gyerek saját érdekét nem sérti - engedélyezni lehetne (akár egyfajta rendkívüli esetként) a más országból származó, de Magyarországon már bevándorolt személy gyámként való kirendelését is. A gyerek saját kultúráját őrző családban való nevelkedés biztonságot nyújthat a gyerek számára az alapvetően idegen környezetben.

12.1.4 Örökbefogadás

Abban az esetben, ha egy magyar állampolgár örökbe akar fogadni egy külföldi, felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermeket, akkor az örökbefogadást a gyermekvédelmi hatóságnak kell engedélyeznie. A hatóság a kérelem elbírálása előtt megvizsgálja az örökbefogadás feltételeit a gyerek állampolgársága szerinti jogban és beszerzi a gyerek állampolgársága szerinti ország hatóságának jóváhagyását az örökbefogadáshoz [GYER. 52. § (1) a)-b)].

Külföldi kiskorú örökbefogadásának szándékával még soha nem keresték meg a gyermekvédelmi hatóságot. Szerző véleménye szerint a hatóságok leterheltsége miatt valószínűleg hónapokig, évekig húzódó eljárást egyetlen örökbefogadó sem várná meg.

Az Állásfoglalás ajánlásának a magyar jogszabály megfelel: csakis a nemzetközi magánjog figyelembe vételével engedélyezhető az örökbefogadás.

A probléma a gyakorlattal van: egyrészt nagyobb létszámú ügyintézőre lenne szükség a gyermekvédelmi hatóságnál. Másrészt a hivatali ügyintézőknek pontosan tisztában kellene lenniük a vonatkozó jogszabályokkal, és lelkiismeretesen le kellene folytatniuk az eljárást a

¹⁵ A Fővárosi Tegyesz igazgatóhelyettesének szóbeli közlése alapján

külföldi kiskorúak ügyében is, a nehézségek ellenére is.

12.1.5 Identitás és állampolgárság

Magyarország nem csatlakozott a hontalansági egyezményhez. Bár néhány jogszabály, így az állampolgársági törvény személyi hatálya a hontalanokra is kiterjed, ez azonban csak azokra értendő, akiket máshol hontalanként elismertek.

A honosítást kérő külföldieknek a magyar állampolgárság megszerzéséhez bevándorlási engedéllyel kell rendelkezniük, és a bevándorlási engedély kiadásától számított nyolc éve folyamatosan Magyarországon kell, hogy éljenek. Emellett biztos lakhatással és megélhetéssel kell rendelkezniük, valamint magyar nyelven sikeres vizsgát kell tenniük állampolgársági ismeretekből.

Már három év huzamos magyarországi tartózkodás után is kérheti a honosítást az, akinek három éve magyar állampolgár a házastársa, akinek kiskorú gyereke magyar állampolgár, akit magyar állampolgár fogadott örökbe, vagy aki menekült.

Egy év magyarországi tartózkodás után is kérheti a honosítást az, aki magyar nemzetiségűnek vallja magát és felmenője magyar állampolgár volt.

A felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek helyzete annyival könnyebb, hogy kiskorúként nem kell állampolgársági vizsgát tennie. Elismert menekültként pedig elég, ha csak három évig tartózkodik folyamatosan az országban.

A gyakorlatban még nem volt arra példa, hogy egy hontalan, felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermek állampolgársági kérelemmel fordult volna a hatóságokhoz.

Az Állásfoglalás segítséget javasol abban, hogy a hontalan, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek megszerezhessék a befogadó ország állampolgárságát. A magyar állam jelenleg ennyi engedményt szándékozik adni a kiskorú kérelmezők számára. Humánus lenne, ha a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek esetében az állampolgárság kérvényezésének időbeli feltételeit jelentősen lecsökkentenék. Elsődlegesen azonban a hontalansági egyezményhez való csatlakozás volna célszerű, hiszen az egyezmény elfogadásával egyidejűleg szabályozni kellene az országban való legális tartózkodást, s valószínűleg az állampolgárság megszerzésének feltételei is módosulnának.

12.2 Családegyesítés és a származási országba való visszatérés

12.2.1 Önkéntes visszatérés

A származási országban történő családegyesítésre nézve nincsenek magyar jogszabályok. Az elismert menekültek és a menedékesek önkéntes hazatérését azonban a 25/1998. kr. szerint a magyar állam anyagilag is kész támogatni: menetjegyüket részben, vagy teljesen megtéríti a menekültügyi hatóság [25/1998. 28. §] A gyakorlatban ez a hazautaztatás a Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organisation for Migration) hazatérési programján keresztül történik.

Arra nincs szabályozás, hogy az önkéntesen hazatérő, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekkel miféle konzultációkat kell folytatni.

Az Állásfoglalás ajánlása alapján szükséges lenne az eljárás megindítása előtt, és az eljárás alatt folyamatosan konzultálni az érintett kiskorúakkal, biztosítandó, hogy tudatában vannak az önkéntes döntésük következményeinek.

12.2.2 A visszatérést lehetővé tevő körülmények

Az önkéntes hazatérés körülményeinek vizsgálatára nincs semmilyen törvényi szabályozás. Felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek hazatérőnek, amennyiben bekerül a gyermekvédelem látószögébe, a gyermekvédelmi jogszabályok általánosságban ugyan biztosítják azokat a jogokat, amelyek kizárják, hogy a gyerek a testi, érzelmi biztonságát veszélyeztető körülmények közé kerüljön. Ugyanezen jogszabályok viszont nemzetközi vonatkozású ügyekben (értsd: külföldi állampolgár) elsősorban a gyermek eredeti családjába való visszajuttatását szorgalmazzák és szabályozzák, nem számolva azzal, hogy a hazatérés veszélyt is jelenthet a gyerek, vagy a családja számára.

A vonatkozó jogszabályban [GYER 167. § (5) bekezdés] a visszatérés akadályát, minden kifejtés nélkül csak az képezi, ha „ez nem lehetséges”.

A menekültekkel, illetve külföldi kiskorúakkal kapcsolatba kerülő szakemberek nem tudnak olyan esetről, amikor felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek visszatért volna a származási országába.

Az Állásfoglalásban részletezett körülményeket a magyar gyermekvédelmi eljárás során is hasonló alaposággal kell vizsgálni egy magyar állampolgárságú gyermeknek az eredeti családjába való visszahelyezésekor. A külföldi kiskorú esetében már közel sem ennyire kifejtett a megfelelő körülmények vizsgálata. A gyerek saját családjába történő hazatérése kapcsán a szükséges lépéseként a megfelelő diplomáciai és hatósági kapcsolatok felvétele van szabályozva.

Fontos lenne a speciális menekültügyi szempont beemelése az eljárásba, azaz annak figyelembe vétele, hogy a gyerek származási országába való visszatérése biztonságos legyen. Továbbá fontos lenne részletes szabályozás a megfelelő (a gyerek számára biztonságos) visszatérési feltételek ellenőrzésére.

12.2.3 A reintegrációt segítő programok és segélyek

Jelenleg sem jogszabályban rögzítetten, sem a gyakorlatban nincsenek Magyarországon reintegrációt, a hazatérőnek a származási országába való visszailleszkedését segítő programok. A menekültpolitika örömmel szabad utat ad a menekülők számára a hazatérésre, de az egy bizonyos jogállású csoportnak (menekült és menedékes) szóló hazatérési támogatáson kívül nincs eszköze a hazatérés segítésére, így a származási országba visszatérők támogatására sem.

A reintegrációt segítő programok létrehozása olyan anyagi többletet feltételez egy állam részéről, amittől Magyarország még igen messze van. Személyi és anyagi ellátottsága miatt a magyar menekültügyi politika csak az alaptevékenységre – menekültek fogadására, a menekültügyi eljárás lefolytatására, menekültek ellátására – tud összpontosítani. E tevékenységen belül az “árnyalatok”, a speciális esetek és helyzetek (kiskorú menekült, cselekvésképtelen menekült, évek óta újra csak ideiglenes védelmet kapók, stb.) kezelésére nincs anyagi eszköz. Ezt a végrehajthatóságok adott és megváltoztathatatlan tényként kezelik. Az ilyen programok létrehozását elsősorban civil szervezetek vállalhatnák fel, melyek finanszírozásához jelentős nemzetközi támogatás szükséges. Azonban a kormánynak is fel kell ismernie, hogy az ilyen programok támogatásával is nyújtható megoldás, kínálható kivezető út a menekültlétből.

12.3. Harmadik országban történő letelepedés

A harmadik országban való családegyesítést sem szabályozzák a magyar menekültügyi törvények, rendeletek.

Családegyesítéssel, ezt megelőzően pedig a családtagok felkutatásával a Magyar Vöröskereszt Kereső Szolgálat foglalkozik, amely a Nemzetközi Vöröskereszt Kereső Szolgálaton belül működik. Számos esetben sikerült családokat megtalálni és egyesíteni, de a hozzájuk fordulók között felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek még nem voltak. A Kereső Szolgálat az elszakadt családtagok kérésére kezdi el a keresést, és a családegyesítést is az ő kérésükre szervezi meg, amennyiben a családegyesítést az egyesítés helyéül szolgáló ország jogszabályai engedik. Sok esetben az képezi a családegyesítés akadályát, hogy a harmadik országban tartózkodó családtag jogállása nem teszi lehetővé, hogy családtagjai legálisan, esetleg ugyanazt a státuszt megkapva vele maradhassanak.

Adatok

A kívánatos gyakorlat megvalósításának elősegítéséhez szükséges a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekkel kapcsolatos adatok alapos összegyűjtése. Jelenleg nincs olyan civil szervezet, amely kifejezetten a menekült gyerekek ügyét karolná fel, s így képes volna megfelelő adatgyűjtésre. E kérdésben rendkívül szegényesek mind a menekültügyi, mind a gyermekvédelmi hatóság adatai.

A helyzet megfelelő felméréséhez, a gyakorlat megvalósításának elősegítéséhez ismerni kellene a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek létszámát, életkori megoszlását, származási országot, a kísérővel és a kísérő nélkül érkezettek megoszlását, menedékjogi státuszok eloszlását, az elutasítások számát, gyermekvédelmi eljárások számát és fázisát.

Felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekre vonatkozó, 1997 után keletkezett adatokat csak kormányzati szervtől, a Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalától lehetett beszerezni. Ez az adatsor is csupán a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek egy részéről, a menedéket kérő kísérő nélküli kiskorúakról szól: a számukat és az összes kérelmezőhöz mért arányukat tartalmazza.

év	kísérő nélküli kiskorú kérelmezők száma	arányuk az összes kérelmezőhöz képest
1997	11	1,03 %
1998	209	2,93 %
1999	620	5,39 %

Jelenleg Magyarországon nincs olyan civil, vagy állami szervezet, amely kifejezetten a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekkel foglalkozna. Így nem is lehet e témában kapcsolat sem hazai, sem európai intézményekkel. Valószínűtlen, hogy bármely politikai szinten lenne olyan forrás, ahonnan a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek helyzetének javításához támogatás várható. Ez a kérdés nem élvez elsődlegességet Magyarországon.

MELLÉKLET 1: Jogszabályok

Definíció

Ptk. 12. § (2) Kiskorú az, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve ha házasságot kötött. A házasságkötés nem jár a nagykorúság megszerzésével, ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt nyilvánította érvénytelennek.

Ptk. 15. § Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét nem töltötte be.

Ptk. 12. § (1) Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen.

Gyvt. 5. § (b) fiatalkorú: az a személy, aki a szabálysértés vagy a bűncselekmény elkövetésekor 14. évét betöltötte, de 18. évét még nem,

Itv. 2. § (1) E törvény alkalmazásában külföldi a nem magyar állampolgár.

24/1998. kr. 14. § (2) Ha a kérelmező 18. életévét még nem töltötte be és törvényes képviselője nincs, a Hivatal az ügygondnok kirendeléséről köteles a kérelem benyújtását követően haladéktalanul intézkedni. Ügygondnok kirendelését kell kérni akkor is, ha a törvényes képviselő a kiskorú kérelmező meghallgatásán azért nem lehet jelen, mert azzal a tényállás tisztázását akadályozná.

1. Belépés az állam területére, az utaztató felelőssége, emberkereskedelem

Hörtv. 18. § Az államhatáron a személyek átlépésekor, illetve járművek és szállítmányok áthaladásakor a határátlépésre vonatkozó szabályokat – ha jogszabály vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – nem kell alkalmazni az alábbi esetekben:

...

c) a Határőrségnél menekültként való elismerését, illetőleg ideiglenes menedéket kérő személynél;

Metv. 42. § (1) Az idegenrendészeti hatóság köteles a külföldinek a Magyar Köztársaság területére a Nemzetközi Légiforgalmi Határátkelőhelyen való beléptetése előtt azonnal értesíteni a menekültügyi hatóságot az eljárás megindítása céljából, ha a külföldi e törvényben meghatározott menekülési okra hivatkozik, továbbá biztonságos származási vagy biztonságos harmadik országból érkezett, és személyazonosságát útlevelemmel vagy annak megfelelő más okmánnyal nem tudja igazolni.

(2) Ha az eljárás alapján a menekültkénti vagy menedékeskénti elismerést a menekültügyi hatóság elutasította, a továbbiakban – ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

(3) A menekültügyi hatóság elutasító határozata elleni jogorvoslati kérelmet a bírósághoz a rövidített eljárásra irányadó szabályok szerint lehet benyújtani.

Itv. 32. § (1) Nem irányítható vissza, illetőleg nem utasítható ki a külföldi olyan országba vagy olyan terület határára, ahol faji, vallási okból, nemzeti, társadalmi hovatartozása vagy politikai nézetei miatt üldözés veszélyének lenne kitéve, továbbá olyan állam területére vagy olyan terület határára sem, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a visszairányított, illetve kiutasított külföldi kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve. Ezen okok fennállását a menekültügyi hatóság állapítja meg. Az idegenrendészeti hatóság a menekültügyi hatóság szakhatósági véleménye megadásáig nem hozhatja meg a visszairányításról, illetve a kiutasításról rendelkező határozatot.

Ikr. 53/A. § (3) Ha a szülői felügyelet nélkül Magyarországon tartózkodó külföldi a 18. életévét még nem töltötte be, számára kötelező tartózkodási helyként ifjúságvédelmi intézményt vagy ügygondnok által biztosított szálláshelyet kell kijelölni.

Itv. 60. § (1) Ha a légi járművel beutazó külföldi beléptetését érvényes útlevel vagy vízum hiánya miatt tagadják meg – a 32. § (1) bekezdésében foglaltak kivételével –, az őt ideszállító légi jármű üzemben tartója köteles gondoskodni a visszaszállításáról abba az országba, ahonnan hozta, vagy amely köteles őt befogadni.

(2) Ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, az (1) bekezdésben meghatározott rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni akkor is, ha a külföldi nemzetközi forgalom keretében vasúton vagy vízi úton érkezik a Magyar Köztársaság területére, és beléptetése nem az államhatáron történik.

(3) Ha a visszaszállítás azonnal nem hajtható végre, a visszaszállításig a külföldi tartózkodásával összefüggésben felmerülő költségeket a légi jármű üzemeltetője (a továbbiakban: üzemeltető) viseli.

(4) Az (1) bekezdésben foglaltak alapján az idegenrendészeti hatóság a légi jármű üzemeltetőjét járatonként egymillió forintig terjedő közrendvédelmi bírsággal sújthatja.

Btk. 175/B. § (1) Aki mást elad, megvásárol, ellenszolgáltatás fejében átad, átvesz, más személyért elcserél, illetve e célra másnak megszerez, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

- a) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,
- b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
- c) munkavégzés végett,
- d) fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés végett követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

- a) a (2) bekezdésben meghatározott esetek közül kettő szerint minősül, illetve ha a bűncselekményt,
- b) bűnszervezet tagjaként,
- c) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére

követik el.

(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

- a) a (2) bekezdésben meghatározott esetek közül három szerint minősül, illetve ha a bűncselekményt,
- b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére bűnszervezet tagjaként,
- c) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló és a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére

követik el.

(5) A büntetés tíz évtől tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt munkavégzés és fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés végett

a) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére, bűnszervezet tagjaként,

b) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló és a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére

követik el.

(5) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Btk. 218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez (217. §) vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a cselekményt bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából követi el, büntett miatt az (1) bekezdés esetén öt évtől tíz évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki az (1)–(3) bekezdésben meghatározott embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészés elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.

2. Felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek helyzetének beazonosítása

Ikr. 53/A. § (3) lásd: *Belépés az állam területére*

3. Gyám (ügygondnok)/tanácsadó kirendelése

GYER 167. § (1) Ha Magyarországon lakó vagy tartózkodó, továbbá a Magyarországon talált nem magyar állampolgárságú gyermek elhelyezése, tartása vagy gondozása érdekében halasztást nem tűrő intézkedés szükséges, az eljáró gyámhatóság a magyar jog szerinti ideiglenes intézkedés megtételére köteles.

Ptk. 225. § (1) Ha a szülő, a gyám vagy a gondnok akár jogszabály vagy a gyámhatóság rendelkezése folytán, akár érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el, a gyámhatóság eseti gondnokot rendel.

(2) Eseti gondnokot kell rendelni akkor is,

a) ha sürgősen kell intézkedni, és a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes személynek nincs törvényes képviselője, vagy annak személye nem állapítható meg, továbbá

b) ha az ismeretlen, távollevő vagy ügyeinek vitelében egyébként akadályozott személy jogainak megóvása érdekében szükséges.

(3) Az eseti gondnok az ügyben olyan jogkörrel jár el, mint a gyám, illetőleg a gondnok.

(4) A szülői felügyeletet gyakorló szülő, a gyám és a gondnok jogköre nem terjed ki azokra az ügyekre, amelyeknek ellátására eseti gondnokot rendeltek.

GYER 167. § (5) A Szociális és Családügyi Minisztérium megkeresi az illetékes gyámhatóságot a gyermek saját családjába történő hazatérésének elősegítése, illetve ha ez nem lehetséges, a gyermekvédelmi intézkedés megtétele érdekében.

24/1998. kr. 14. § (2) lásd: *Definíció*

GYER 136. § (1) Az eseti gondnokrendelés a gondnokolt személy cselekvőképességét nem érinti.

(2) Eseti gondnokul - a Gyvt. 89. §-ának (1) bekezdésében meghatározott eset kivételével - elsősorban ügyvédet kell kirendelni.

4. Nyilvántartás, dokumentáció

Metv. 50. § (1) A menekültügyi nyilvántartás olyan központi hatósági nyilvántartás, amely a menekültek, a menedékesek, a befogadottak, továbbá a kérelmezők – hivatalból indult eljárás esetén az érintett külföldi – (a továbbiakban együtt: külföldi) személyes adatait, a tartózkodásukkal, az őket megillető ellátással összefüggő adatokat, valamint az azokban bekövetkezett változásokat tartalmazza.

24/1998. 6. § (1) A szóban előterjesztett kérelemről jegyzőkönyvet kell felvenni, amely az eljárásbeli jogokról, kötelezettségekről szóló tájékoztatás mellett tartalmazza a kérelmező

- a) személyazonosító adatait (nevét, korábbi nevét, álnevét, jelenlegi és korábbi állampolgárságát, nemét, születési helyét és idejét, anyja nevét);
- b) menekülését előidéző okokat, továbbá nemzeti, nemzetiségi hovatartozására, vallásos meggyőződésére vonatkozó adatot, ha a kérelem indoklásában ilyen adatra hivatkozik;
- c) személyazonosító és úti okmányának adatait (az okmány azonossági jelét és számát, érvényességi idejét, a kiállítás helyét és idejét, a kiállító hatóság nevét);
- d) családi állapotát, foglalkozását, iskolai végzettségét;
- e) magyarországi szálláshelyét, tartózkodási helyét;
- f) állampolgársága – hontalan esetén szokásos tartózkodási helye – szerinti lakcímét;
- g) jövedelmi, vagyoni helyzetére vonatkozó nyilatkozatot;
- h) Magyarországra érkezéséhez vezető útvonalat, az országhatár átlépésének helyét, idejét;
- i) nyilatkozatát arról, hogy a 10. § (1) bekezdésében felsorolt valamely betegségben szenved-e, illetőleg – az ott meghatározottak szerint – fertőző betegség kórokozóját hordozza-e a szervezetében.

5. Életkor meghatározása

GYER 63. § (1) A gyermek születésének anyakönyvi bejegyzéséhez a gyámhivatal megállapítja

- a) a gyermek születési helyét és idejét, valamint családi és utónevét,
- b) képzelt szülőként a 60. § rendelkezése alapján az apa és anya családi és utónevét, születési helyét és idejét, lakóhelyét.

(2) A gyermek születési helye a szülés helye vagy a gyermek megtalálásának helye lehet.

(3) Ha a gyermek életkora bizonytalan, a feltételezhető születési időt igazságügyi orvos szakértői vélemény alapján kell megállapítani.

6. Fogva tartás

Ikr. 53/A. § (3) lásd: *Belépés az állam területére*

Ikr. 53/A. § (1) Kötelező tartózkodási helyként kijelölhető a külföldi által megjelölt szálláshely, ennek hiányában meghívás esetén a meghívó lakóhelye, tartózkodási helye vagy a meghívó által biztosított szálláshely, továbbá a külföldi eltartására kötelezhető hozzátartozó lakóhelye, a karitatív szervezetek által rendelkezésre bocsátott szálláshely, heveny egészségkárosodás elhárítása időtartamára, indokolt gyógykezelés végzése céljából fekvőbeteg-ellátást nyújtó egészségügyi intézmény, valamint - az igénybevétel egyéb jogszabályi feltételeinek megfelelő külföldi esetén - személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény, feltéve, hogy nem áll fenn a Tv. 43. §-a (3) bekezdésében meghatározott kötelezettség.

(2) Ha a külföldi a 14. életévét nem töltötte be és a kijelölt helyen való tartózkodás elrendelésére családtagjaival együttesen kerül sor, kötelező tartózkodási helyként az (1) bekezdésben meghatározott szálláshely is kijelölhető.

Btk. 23. § Nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be.

7. Részvételhez való jog

24/1998. kr. 15. § (3) A nagykorú közvetlen családtagjaival együtt érkező kiskorú kérelmezőt akkor lehet meghallgatni, ha 14. életévét betöltötte és az eljárás adatai alapján a meghallgatása a tényállás tisztázása érdekében nélkülözhetetlen.

24/1998. kr. 14. § (2) lásd: *Definíció*

GYER 2. § E rendelet alkalmazásában

...

b) *törvényes képviselő*: a szülői felügyeletet együttesen gyakorló mindkét szülő, a szülői felügyeletet egyedül gyakorló egyik szülő, a gyám és a gondnok,

8. A család felkutatása, velük való kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás

GYER 163. § (3) A nem magyar állampolgárságú gyermek, illetve személy ügyében az eljárás során a hatályos nemzetközi szerződést, jogsegélyszerződést, valamint a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendeletet kell alkalmazni.

9. Családegyesítés egy európai országban

Metv. 2. § E törvény alkalmazásában

a) *menekült*: az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy (a továbbiakban: külföldi), aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás avagy politikai meggyőződése miatti üldözése, az üldözéstől való megalapozott

félelme miatt az állampolgársága - hontalan esetén szokásos tartózkodási helye - szerinti országon kívül, a Magyar Köztársaság területén tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni, továbbá e személy közvetlen családtagja; feltéve, hogy az érintettet kérelmére a menekültügyi hatóság menekültként elismerte;

Itv. 4. § (1) A külföldi csak az állampolgárságát (hontalanságot) és személyazonosító adatait igazoló érvényes útlevéllel és - a (2) bekezdésben meghatározottak kivételével - a magyar hatóság által kiadott érvényes vízummal lépheti át a magyar államhatárt, és tartózkodhat a Magyar Köztársaság területén.

Itv. 9. § (1) A vízum - az e törvényben meghatározott feltételek teljesítése esetén - a Magyar Köztársaság területére történő beutazásra, átutazásra, az abban meghatározott célú és időtartamú tartózkodásra, valamint a kiutazásra jogosító engedély.

(2) A vízum kiadását meg kell tagadni, ha

a) a kérelmező az előírt adatokat nem közli, illetve az előírt mellékleteket a kérelemhez nem csatolja; vagy

b) az előírt anyagi fedezettel (5. §) nem rendelkezik; vagy

c) a kérelmező beutazási és tartózkodási tilalom alatt áll; vagy

d) a kérelmezővel szemben a beutazási és tartózkodási tilalom feltételei fennállnak; vagy

e) alaposan feltehető, hogy a kérelmező be- vagy átutazása nem a kérelemben megjelölt utazási, illetve tartózkodási cél megvalósítására szolgál.

(3) A (2) bekezdés a) pontjában meghatározott esetben a vízum kiadható, ha a kérelmező a hiányzó adatokat, vagy mellékleteket a hatóság felhívásában meghatározott határidőre pótolja.

(4) A vízumkérelmet elutasító határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Itv. 5. § (1) A külföldi a magyar hatóság felhívására - ha a nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik - köteles igazolni, hogy magyarországi beutazásához, tartózkodásához és kiutazásához külön jogszabályban meghatározott mértékű anyagi fedezettel, valamint a tovább- vagy visszautazáshoz szükséges vízummal rendelkezik.

(2) Az anyagi fedezet

a) magyar vagy magyarországi pénzügyi intézménynél átváltható külföldi fizetőeszközzel; vagy

b) érvényes meghívólevéllel (6. §); vagy

c) a külföldit magyarországi pénzügyi intézménynél készpénz felvételére jogosító okirattal (bankszámla szerződés, betétkönyv stb.); vagy

d) magyarországi kereskedelmi forgalomban elfogadott készpénz-helyettesítő fizetőeszközzel (csekk, hitelkártya stb.); vagy

e) utazási iroda útján lefoglalt és kifizetett szálláshely és ellátás meglétével; vagy

f) más hitelt érdemlő módon igazolható.

10. Átmeneti gondoskodás – egészségügyi ellátás – oktatás, nyelv és képzés

10.1.. Átmeneti gondoskodás

Gyvt. 4. § (2) E törvény szerint kell eljárni az (1) bekezdésben meghatározott személyeken kívül a Magyar Köztársaság területén tartózkodó nem magyar állampolgárságú gyermek

védelme érdekében, ha az intézkedés elmulasztása a gyermek veszélyeztetettségével vagy elháríthatatlan kárral járna.

Nmjtvr.48. § (1) A gyámrendelésre és a gyámság megszűnésének feltételeire a gyámolt személyes joga irányadó.

Nmjtvr. 49. § (2) Az ügyeinek vitelében akadályozott személy képviselőjére, valamint az eseti gondnokságra a gondnokot kirendelő hatóság államának jogát kell alkalmazni.

10.2. Egészségügyi ellátás

Eütv. 88. § (1) A beteg lakóhelyén, illetve annak közelében biztosítani kell, hogy választása alapján igénybe vehető, hosszú távú, személyes kapcsolaton alapuló, nemétől, korától és betegsége természetétől függetlenül folyamatos egészségügyi ellátásban részesüljön.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt alapellátás célja...

Eütv. 77. § (1) A sürgős szükség vagy veszélyeztető állapot gyanújával ellátásra jelentkező beteget az igénybevétel alapjául szolgáló jogviszonytól függetlenül meg kell vizsgálni, és amennyiben a vizsgálat sürgős szükség, illetve veszélyeztető állapot fennállását igazolja, a beteget az egészségi állapota által indokolt sürgősségi ellátásban kell részesíteni.

Eütv. 3. § i) sürgős szükség: az egészségi állapotban bekövetkezett olyan változás, amelynek következtében azonnali egészségügyi ellátás hiányában a beteg közvetlen életveszélybe kerülne, illetve súlyos vagy maradandó egészségkárosodást szenvedne;

Nmjtvr. 50. § Ha Magyarországon lakó nem magyar állampolgár elhelyezése, tartása vagy gondozása érdekében halasztást nem tűrő intézkedés szükséges, a magyar jogot kell alkalmazni.

10.3. Oktatás, nyelv és képzés

Okt. 110. § (1) A nem magyar állampolgár - az e törvényben meghatározottak szerint - akkor tanköteles Magyarországon, ha menekült, befogadott vagy ideiglenes menedéket élvez (a továbbiakban együtt: menekült), illetőleg bevándorlási engedéllyel vagy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezik. A feltételek meglétét a tanuló nevelési-oktatási intézménybe történő felvételénél igazolni kell.

(2) Ha a nem magyar állampolgár menekültként tartózkodik a Magyar Köztársaság területén, illetve bevándorlási engedéllyel rendelkezik, továbbá viszonyosság alapján az is, aki huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezik, a magyar állampolgárokkal azonos feltételek mellett veheti igénybe az e törvényben meghatározott közoktatási szolgáltatásokat.

11. Menekülteljáráás

11.1. Az általános szabályok szerint lefolytatott eljáráshoz való hozzájutás

24/1998. kr. 14. § (2) lásd: **Definíció**

24/1998. kr. 6. § lásd: *Nyilvántartás, dokumentáció*

11.2. Jogi képviselet

Metv. 15. § A menekültkénti elismerését kérő jogosult

c) az eljárás ideje alatt az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságával, illetőleg jogi képviseletének biztosítása céljából bármelyik menekültügyi szervezettel való kapcsolat felvételére.

Metv. 33. § (3) A kérelmezőnek lehetőséget kell biztosítani, hogy a saját költségén, választása szerint jogi segítséget vegyen igénybe, illetve hogy igénye szerint elfogadja valamely, jogvédelemmel rendszeresen foglalkozó bejegyzett társadalmi szervezet ingyenes jogi segítségét.

(4) Az idegenrendészeti és a menekültügyi hatóságok a védelmet kérőt tájékoztatják jogairól, és arról, hogy az eljárás során jogi segítséget vehet igénybe.

12. Tartós megoldások

12.1. A befogadó vagy menedéket nyújtó országban maradás

12.1.2. Családegyesítés a befogadó államban

Metv. 2. § C) lásd: *Családegyesítés egy európai országban*

Itv. 4. § (1), 5. §, 9. § lásd: *Családegyesítés egy európai országban*

12.1.3. Integráció

Csjt. 99. § (1) Gyám lehet minden nagykorú magyar állampolgár, akivel szemben a törvényben meghatározott kizáró körülmény nem áll fenn.

12.1.4. Örökbefogadás

GYER 52. § (1) A gyámhivatal a kérelem elbírálása előtt a gyermek személyes jogának figyelembevételével

a) megvizsgálja az örökbefogadás feltételeit,

b) beszerzi a gyermek állampolgársága szerinti ország illetékes hatóságának (bíróságának) az örökbefogadásra vonatkozó jóváhagyását,

12.2. Családegyesítés és a származási országba való visszatérés

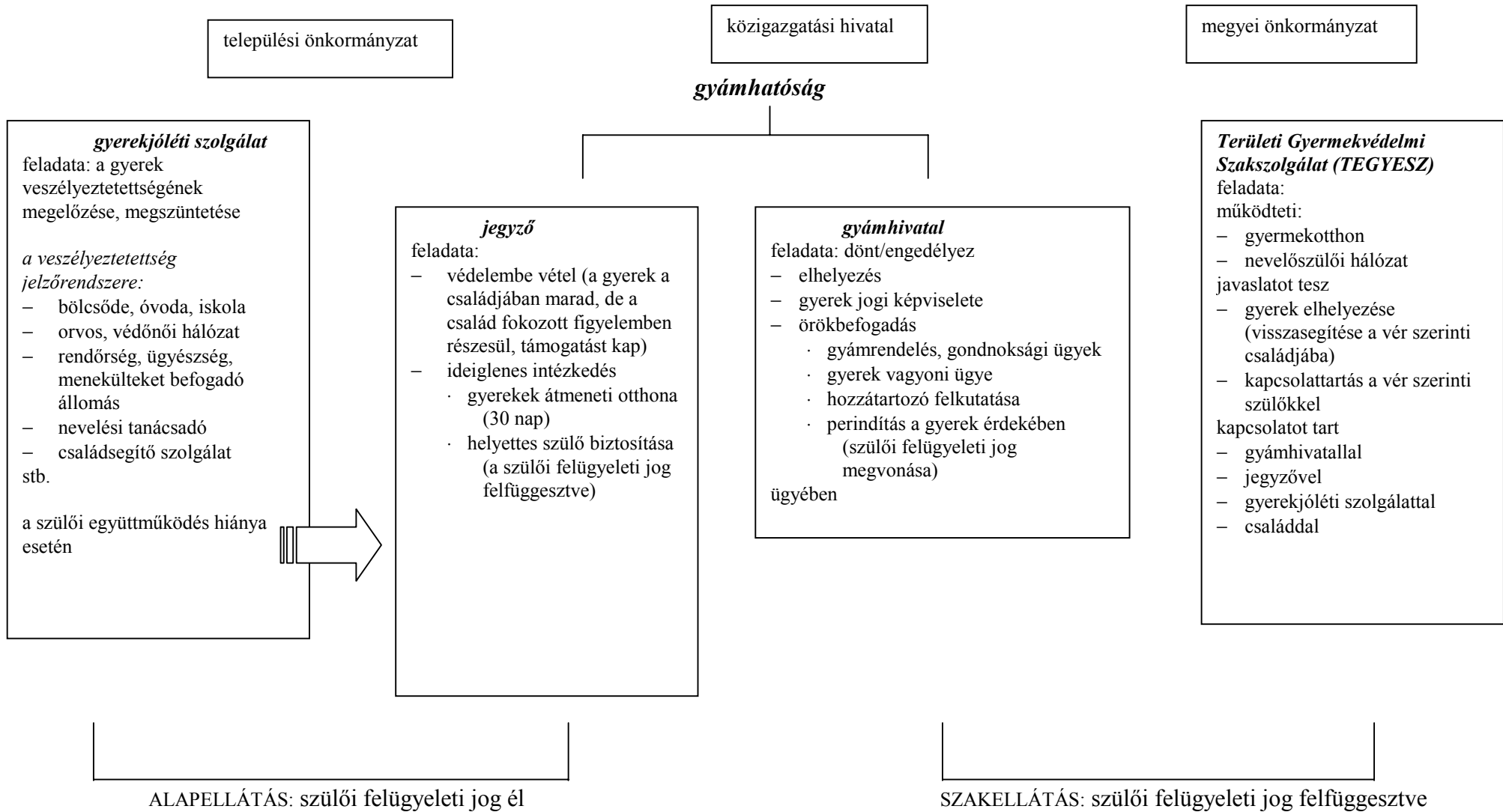
12.2.1. Önkéntes visszatérés

25/1998. kr. 28. § A Hivatal a menekült és a menedékes végleges hazatérése vagy harmadik országba történő végleges távozása esetén, kérelmére, az érintett ország külképviselete által kiállított igazolás alapján kiadott, az igazolásban megjelölt célállomásig érvényes menetjegyének árát részben vagy egészben megtérítheti.

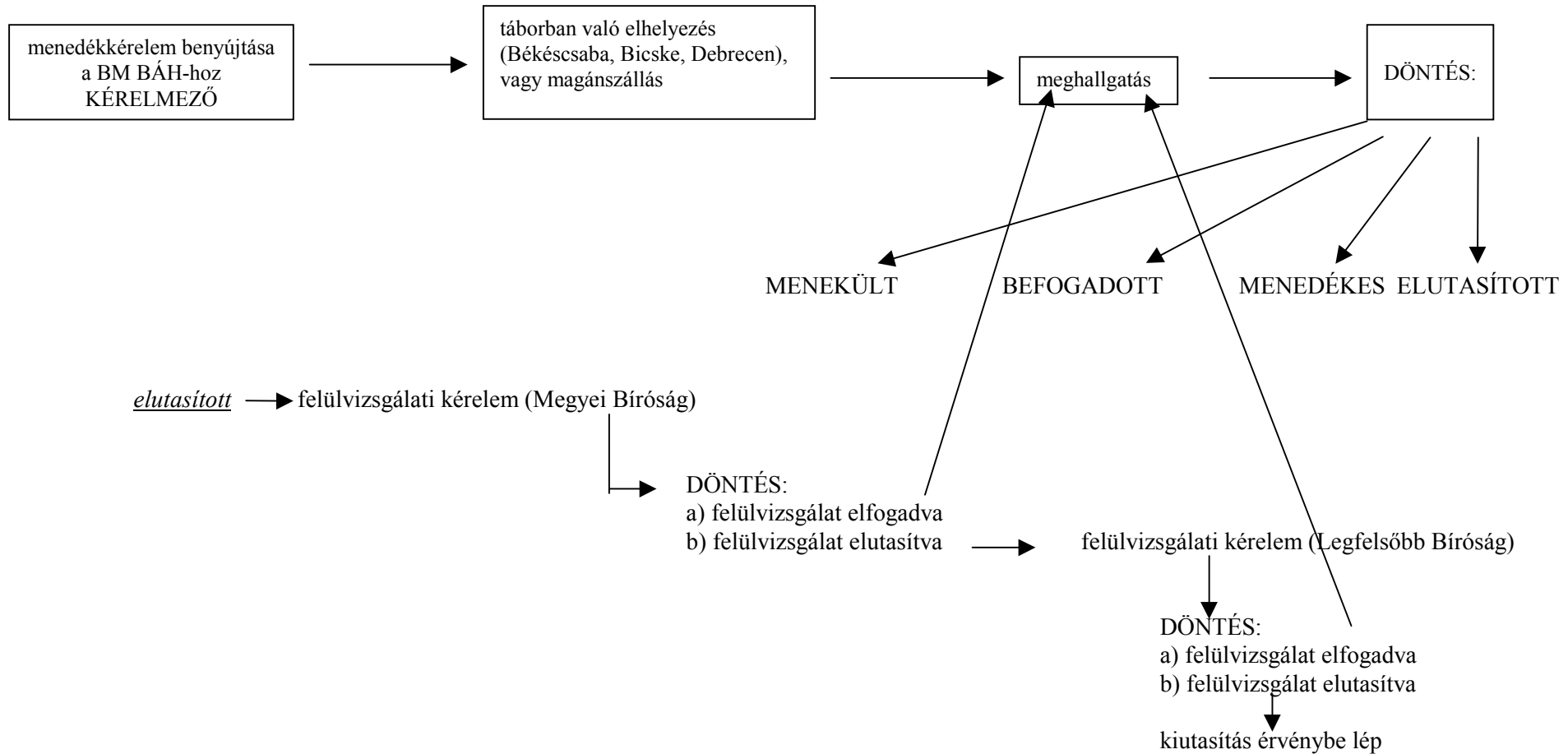
12.2.2. A visszatérést lehetővé tevő körülmények

GYER 167. § (5) lásd: ***Gyám (ügygondnok)/tanácsadó kirendelése***

MELLÉKLET 2: GYERMEKVÉDELMI RENDSZER

MELLÉKLET 3: MENEKÜLTÜGYI ELJÁRÁS

menekült: magyar állampolgárokkal azonos jogok, tartózkodási engedély 15 évre, 3 év után állampolgárság kérhető, tábori ellátás max. 3 x 6 hó
befogadott: korlátozott jogok (egészségügyi alap- és sürgősségi ellátás; tankötelezettség) tartózkodási engedély 1 évre, tábori ellátás státusz lejártáig
menedékes: korlátozott jogok (egészségügyi alap- és sürgősségi ellátás; tankötelezettség), tartózkodási engedély kormányhatározatban meghatározott időszakra, tábori ellátás a státusz lejártáig

kérelmező: korlátozott jogok (egészségügyi alap- és sürgősségi ellátás; nem járhat iskolába) tartózkodási engedély az eljárás idejére, tábori ellátás az eljárás idejére

MELLÉKLET 4: A felmérés szerkezetét adó kérdőív

Fordította: dr. Farkas Lilla

Felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek Európában Program

Országértékelő kérdőív

Kérjük, hogy a következő oldalakon található útmutatót figyelmesen olvassa el!

Ország:

Értékelési időszak:

Megkérdezett hatóságok/magánszemélyek:

Felhasznált vagy hivatkozott dokumentumok

Útmutató az országértékelő kérdőív kitöltéséhez

1. Kérjük, alaposan olvassa el a követendő gyakorlatról szóló állásfoglalást, s bizonyosodjon meg róla, hogy minden egyes pontját annak teljességében megértette. Amennyiben az állásfoglalással kapcsolatban (tartalmi, terminológiai) kérdései merülnek fel, kérjük azok tisztázása érdekében lépjen kapcsolatba David Right-tal, az Alliance összekötőjével, s csak ezt követően töltse ki a kérdőívet.

2. Elengedhetetlen, hogy a választ egyszerű és pontos nyelvezettel írja, a használt szakmai vagy technikai kifejezésekre magyarázatot nyújtva. Kérjük, hogy tartsa észben: választát angolra fordítjuk, melynek következtében félreértések adódhatnak!

3. Kérjük, legyen tekintettel arra, hogy a külföldiek nem tudják, hogyan működik az intézményrendszer ill. folynak az eljárások az Ön hazájában, ezért fontos, hogy rövid magyarázatokat fűzzön egyes kérdésekhez. Így például, amikor a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyermekek számára Magyarországon rendelkezésre álló ellátásról beszél, kérjük, részletezze, hogy ebben az állami nevelés, kiscsoportos gondoskodás, a rokonoknál ill. nagyobb intézetekben való elhelyezés benne foglaltatik-e.

4. Kérjük, hogy ahol ez lényeges, hivatkozzon a belső jogi szabályokra.

5. Kérjük, hogy ahol lehetséges, az ügyfelek nevének feltüntetése nélkül említsen példákat, mert ez mind a nemzeti, mind pedig az európai szintű lobbizásban hasznos lehet.

6. A kérdőív 1-12 pontjai a követendő gyakorlatról szóló állásfoglalás azonos számú pontjainak felelnek meg. Zárójelben minden fejezet után megtalálhatja az állásfoglalás releváns pontjára történő hivatkozást, pl.: Áll. C1.

7. Kérjük, minden fejezetnél adja meg az alábbi információkat:

a, A kérdéshez kapcsolódó jelenlegi hazai gyakorlat és menekültpolitika. Ahol rendelkezésére áll erre vonatkozó információ, kérjük számoljon be a kormányzat, a helyi önkormányzatok és a civil szféra gyakorlatáról és politikájáról. Kérjük, figyelmesen olvassa el az állásfoglalást, hogy válasza a lehető legátfogóbb legyen.

b, Hazájában milyen mértékig felel meg a gyakorlat és az azt meghatározó elvek az állásfoglalásnak. Kérjük, legyen minél egyértelműbb, még ha emiatt ismétlésbe is kell bocsátkoznia.

c, Az állásfoglaláshoz kapcsolódóan szükséges-e hazájában bármilyen változtatást végrehajtani, s vajon ezek a változtatások összefüggésben állnak-e az állásfoglalás 2. ill. 3. oldalán található elsődleges elvekkkel. Kérjük, számokkal jelezze, hogy mely elvekről van szó (1-11).

d, Néhány fejezetben további kérdések is válaszra szorulnak.

8. Nota Bene: Szükséges, hogy a lehető legpontosabban és gonddal válaszoljon, de kisebb részletekre nem kell válaszában kiterjednie. Az összefoglalóhoz annyi információ szükséges, mely lehetővé teszi, hogy a menekültpolitika és a gyakorlat között fennálló hiányosságokat felismerjük, s ennek alapján alakítsuk ki a nemzeti és európai szintű akcióprogramokat is.

9. A 13. fejezetben olyan statisztikai adatokra vonatkozó kérdéseket kap, amelyeket Önnek kell saját hazájában összegyűjtenie. Kérjük, hogy válaszában már meglévő statisztikai adatokat is rögzítsen.

Türelmét köszönöm, s munkájához sok szerencsét kívánok.

A felnőtt hozzátartozótól elszakított gyerekek definíciója (Áll. A.2.1.)

a, Kérjük, adja meg a hazájában alkalmazott meghatározás részleteit. Különböző hatóságok eltérő meghatározást használhatnak. Kérjük, térjen ki ezen meghatározások részleteire is.

b, A nagykorú testvéreivel együtt érkező gyerekeket felnőtt hozzátartozójától elszakított gyerekként határozzák meg? Lsd. az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 1997-es irányelvének II. sz. Mellékletét.

c, Mennyiben felel ez meg az állásfoglalásnak?

d, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

1. Belépés az állam területére (Áll. C1.)

1.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

1.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

1.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

1.d, Kérjük, jelezze, hogy a belső jogi szabályok értelmében fennáll-e a szállító légitársaság, vasúti ill. hajótársaság felelőssége - akár pénzbüntetés formájában is - a megfelelő útiokmány nélkül szállított utasért. Ezen szabályokat alkalmazzák-e 18 éven aluli gyerekek esetében is?

Emberkereskedelem (Áll. C1.2.)

1.e, Tud olyan gyerekről, akit azzal a céllal csempészték be az országba, hogy később bármely módon kizsákmányolják? Amennyiben találkozott már ilyen esettel, kérjük, adjon példálózó leírást, megjelölve, ha lehet, a gyermek származási országát és a csempészet természetét. Kérjük, hozzon olyan példákat is, melyekben a gyerekek csempésztútvonalon jutottak el országába, hogy ott menekültkérelmet nyújtsanak be.

1.f, Történtek-e állami intézkedések az emberkereskedelem leküzdésére?

2. Meghatározás (Áll. C2)

2.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

2.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

2.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

3. Gyám (ügygondnok)/tanácsadó kirendelése

3.a, Sor kerül-e gyám vagy tanácsadó (ügygondnok kirendelésére)?

- 3.b, Amennyiben igen, milyen szerephez jutnak e személyek?
- 3.c, Az érkezést követően általában mennyi idővel kerül sor kirendelésükre?
- 3.d, Milyen szakértelemmel ill. gyakorlattal rendelkeznek?
- 3.e, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!
- 3.f, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

4. Nyilvántartás és dokumentáció (Áll. C4)

- 4.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!
- 4.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!
- 4.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

5. Az életkor meghatározása (Áll. C5)

- 5.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!
- 5.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!
- 5.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

6. Fogvatartás (Áll. C6)

- 6.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!
- 6.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!
- 6.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

7. A részvételhez való jog (Áll. C7)

- 7.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!
- 7.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!
- 7.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

8. A család felkutatása és kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás (Áll. C8)

- 8.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

8.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

8.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

9. Családegyesítés egy európai országban (Áll. C9)

9.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

9.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

9.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

10. Átmeneti gondoskodás – egészségügyi ellátás – oktatás és képzés (Áll. C10)

Átmeneti gondoskodás (Áll. C10.1)

10.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

10.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

10.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Egészségügyi ellátás (Áll.10.2)

10.d, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

10.e, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

10.f, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Oktatás, nyelvtanfolyam, képzés (Áll. 10.3)

10.g, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

10.h, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

10.i, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

11. Menekült eljárás (Áll. C11)

Az általános szabályok szerint lefolytatott eljáráshoz való hozzájárás (Áll. C11.1)

11.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Jogi képviselet (Áll. C11.2)

11.d, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.e, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.f, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Minimális eljárásjogi garanciák (Áll. C11.3)

11.g, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.h, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.i, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Önálló elbírálás (Áll. C11.4)

11.j, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.k, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.l, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Meghallgatások (Áll. C11.5)

11.m, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.n, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.o, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

A határozathozatal kritériumai kiskorú kérelmező esetén (Áll. C11.6)

11.p, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.q, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.r, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

A menekült eljárás során nagykorúvá válók (Áll. C11.7)

11.s, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

11.t, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

11.u, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

12. Tartós megoldások (Áll. C12)

A befogadó vagy menedéket nyújtó államban maradás (Áll. C12.1)

A kiskorú befogadó államban való maradásának alapjai (Áll. C12.1.1)

12.a, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.b, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.c, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Családegyesítés a befogadó államban (Áll. C12.1.2)

12.d, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.e, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.f, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Integráció (Áll. C12.1.3)

12.g, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.h, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.i, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Örökbefogadás (Áll. C12.1.4)

12.j, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.k, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.l, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Identitás és állampolgárság (Áll. C12.1.5)

12.m, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.n, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.o, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Családegyesítés és a származási országba való visszatérés (Áll. C12.2)

Önkéntes visszatérés (Áll. C12.2.1)

12.p, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.q, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.r, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

A visszatérést lehetővé tevő körülmények (Áll. C12.2.2)

12.s, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.t, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.u, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

A reintegrációt segítő programok és segélyek (Áll. C12.2.2)

12.v, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.w, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.x, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

Harmadik országban történő letelepedés (Áll. C12.3)

12.y, Kérjük, ismertesse a releváns jogszabályokat, menekültpolitikát és gyakorlatot!

12.z, Mennyiben felelnek ezek meg az állásfoglalásnak? Kérjük, adjon rövid összefoglalást!

12.zz, Szükség van-e változtatásokra, különösképpen az elsődleges elvekkel összefüggésben?

13. Adatgyűjtés

A kívánatos gyakorlat megvalósításának elősegítéséhez szükséges a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyerekekkel kapcsolatos adatok alapos összegyűjtése.

a, Mely szerv feladata legyen a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyerekekkel kapcsolatos adatgyűjtés? Kérjük, hogy válaszához vegye figyelembe a kormányzati és civil szervezeteket is!

b, Milyen adatokra van szükség a kormánytól és a civil szervezetektől?

c, Kérjük, hogy bocsássa rendelkezésünkre a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyerekekre vonatkozó, 1997 után keletkezett, akár kormányzati, akár civil szervezetektől beszerezhető adatokat. Elképzelésünk szerint az adatok nagy része jelenleg az ilyen gyermekek menekült eljárására vonatkozik.

14. A politika szintje – a változások elősegítése

Kérjük, lehetőség szerint adja meg az alábbi információkat:

határozza meg, hogy a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyermekekkel foglalkozó civil szervezetek milyen kapcsolatban vannak a központi kormányzati szervekkel, helyi és területi/megyei önkormányzatokkal

határozza meg a kapcsolat mélységét európai intézményekkel, pl. Európai Parlamenti képviselőkkel, az Európai Bizottsággal (Ha lehet, kérjük, említse a személyeket név szerint)

a politika különböző szintjein bármely forrást meg tud-e határozni, ahonnan a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyermekek helyzetének javításához támogatás várható?

meg tudná határozni a politika különböző szintjein a változás főbb akadályait?

MELLÉKLET 5: A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek Európában című program állásfoglalása a követendő gyakorlatról

Fordította: dr. Farkas Lilla

A. Bevezetés

1. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek Program (EGYP)

A Program az International Save the Children Alliance (Nemzetközi Gyermekvédelmi Szövetség) és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának közös kezdeményezése eredményképp jött létre s a két szervezet egymást kiegészítő megbízás és szakterületén alapszik.

A Főbiztosság felelőssége, hogy védelmet biztosítson a menekültként elismert ill. menedéket kérő gyermekeknek, mg a Nemzetközi Gyermekvédelmi Szövetség valamennyi gyermek jogainak teljes körű megvalósítását tűzte ki célul.

1.1 A Program arra törekszik, hogy nemzeti, csakúgy, mint európai szinten egy közös politikát és a követendő gyakorlat iránti elkötelezettséget hívjon életre a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermekek és fiatalok jogainak és érdekeinek megvalósítása érdekében. E folyamat részeként a program együttműködést épít ki a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermekekkel foglalkozó, Európában működő szervezetekkel.

2. Definíció

2.1. Felnőtt hozzátartozójától elszakított gyermeknek ill. fiatalnak tekintjük azon 18 év alatti kiskorúakat, akik származási országukon kívül tartózkodnak, elszakítva szüleiktől vagy jogi/szokásjog szerinti elsődleges gondviselőjüktől. Néhányan közülük teljesen magukra maradtak, mg mások - akikre jelen Program szintén kiterjed - talán kiterjedt családjuk tagjaival élnek. Valamennyi ilyen gyermek felnőtt hozzátartozó nélkülinek minősül, s mint ilyen, nagyszámú nemzetközi és regionális jogi norma értelmében nemzetközi védelemre jogosult. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek kérhetnek menedéket üldöztetés miatti félelmükben vagy az emberi jogi jogsértések okozta védelem hiánya miatt, fegyveres konfliktus, vagy az országukban fennálló zavargások miatt. Lehetnek embercsempészek áldozatai, akik prostituálni, vagy bármely más módon kihasználni akarják őket, de az is elképzelhető, hogy súlyos nélkülözés elől menekültek Európába. (Egyezmény a gyermek jogairól 1. és 22. cikk; 1996. évi Hágai Gyermekvédelmi Egyezmény, 6. cikk; Főbiztossági irányelvek, 3.1. cikk; MSZET, 8. és 11. cikk; EU határozat a kísérő nélküli kiskorúakról, 1(1) cikk).

2.2. A nemzetközi védelem szükséges, mert a gyermekek és fiatalok elhagyták hazájukat és az otthoni közösséget és Európáig vagy Európán át utaztak. Helyzetük megoldása nagy valószínűséggel figyelmet igényel mind hazájukban, mind pedig a jelenlegi tartózkodási helyük szerinti országban. A nemzetközi szintű szttenderdeken és nemzetközi jogon alapuló védelmük tehát elengedhetetlen.

2.3. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek Program az elszakított szót használja a kísérő nélküli helyett, mert az utóbbi képes jobban kifejezni azt az alapvető problémát, mellyel e gyerekek szembe találják magukat. A probléma lényege pedig, hogy a szülei ill. jog szerinti gyámjuk gondoskodása és védelme nélkül társadalmi és pszichés hátrányt szenvednek. Habár néhány ilyen gyermek látszólag kísérővel érkezik Európába, a kíséretet ellátó felnőtt nem feltétlenül felel meg arra, hogy gondoskodjon róla.

2.4. Jelen Program céljaira Európa magában foglalja az Európai Unió és Unión kívüli Nyugat-európai államokat, az Unióhoz való csatlakozásról tárgyalásokat folytató Közép-európai államokat (Lengyelországot, Csehországot, Magyarországot, Szlovéniát és Észtországot), továbbá más Közép-európai országokat, így Szlovákiát, Romániát, Bulgáriát és Horvátországot.

3. Állásfoglalás a követendő gyakorlatról: Az Állásfoglalás célja, hogy egyértelmű megfogalmazását adja azon állami politikának és gyakorlatnak, melyet Európában a felnőtt hozzátartozótól elszakított gyerekek jogainak védelme és gyakorlati megvalósítása megkíván. Az állásfoglalás elvi alapját az ENSZ gyermeki jogokról szóló egyezménye (GYJE) és további két okmány: az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának 1997 februárjában elfogadott, a kísérő nélküli menedékkérő gyerekekre vonatkozó menekültpolitikai és eljárásjogi irányelvei (a továbbiakban FB irányelvek 1997) és a Menekültek és Száműzöttek Európai Tanácsának 1996 novemberében megalkotott, menekült gyerekekről szóló állásfoglalása (MSZET) adja.

Az Állásfoglalást átszövik a nemzetközi és regionális jogi dokumentumokra, politikára és irányelvekre történő hivatkozások, melyeket a függelék a maguk teljességében sorol fel.

Figyelmeztetés: néhány hivatkozást rövid leírás egészít ki, mely azonban csak összegzése a releváns rendelkezésnek, s nem adja meg annak teljes szövegét. Pontos idézetükhöz kérjük, használják a hivatkozott rendelkezések vagy menekültpolitikai dokumentumok teljes szövegét.

Használt rövidítések

GYJE	Egyezmény a gyermekek jogairól
KEE	Kínzás elleni egyezmény
FME	Egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről
MSZET	Menekültek és Száműzöttek Európai Tanácsa: Álláspont a menekült gyerekekről
EEJE	Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről
EU HAT	EU határozat az olyan kísérő nélküli kiskorúakról, akik harmadik államok állampolgárai
FB	Irányelvek az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának a kísérő nélküli menedékkérő gyerekekkel foglalkozó irányelvei, politikája és eljárása
PPJE	Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966 (és a kiegészítő jegyzőkönyv)
SZGKJE	Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966
EEJNY	Emberi jogok egyetemes nyilatkozata, 1948
MFB	ENSZ Menekültügyi Főbiztosa
Kézikönyv	Kézikönyv a menekült státus meghatározásának körülményeiről és annak elbírálásáról (Kézikönyv)

B. ELSŐDLEGES ELVEK

Jelen elvek adják az Állásfoglalás alapját, amiért is fejben tartásuk a felnőtt hozzátartozóktól megfosztott gyerekekről és fiatalokról való gondoskodás valamennyi állomásán szükséges.

1. <u>Legjobb érdek</u> : "A gyerekekkel kapcsolatos valamennyi intézkedés során ... az elsődleges szempont a gyerekek és fiatalok legjobb érdeke" (GYJE 3(1)) ¹⁶	GYJE, 3 PPJE, 24: Minden gyermeknek joga van a hátrányos megkülönböztetés nélküli védelemre családjá, a társadalom és az állam részéről. SZGKJE, 10(3): Különleges, hátrányos megkülönböztetés nélküli óvóintézkedéseket kell hozni a gyermekek javára. FB Irányelvek, 1.5 MSZET, 4
2. <u>A diszkrimináció tilalma</u> : A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek jogai az ország állampolgárságával rendelkező vagy ott jogszerűen tartózkodó gyermekéivel azonosak. Legelsősorban, mint gyereket kell őket kezelni. A menekült eljárásban betöltött jogi státuszuk megítélésük során másodlagos szempont.	GYJE, 2: Az egyezményben megfogalmazott jogokat minden gyermek esetében alkalmazni kell, a szülők vagy a gyermek fajára, színére, nemére, nyelvére, vallására, politikai vagy egyéb véleményére, nemzeti, etnikai vagy társadalmi hovatartozására, vagyoni helyzetére, fogyatékosságára, születési vagy egyéb helyzetére vonatkozó diszkrimináció nélkül. GYJE, 22(1): A felnőtt hozzátartozóitól elszakított menekült gyerekeknek joga van védelemre és segítségre, hogy az egyezményben biztosított jogukat gyakorolhassák. PPJE, 24: Lásd a B1. pontot SZGKJE,10: Lásd a B1. pontot FME: Jelen egyezmény a faji diszkrimináció kiküszöbölésére irányuló átfogó intézkedéseket tartalmaz. MSZET, 5-7.
3. <u>A részvétel joga</u> : Az őket érintő döntések meghozatala során meg kell ismerni, és figyelembe kell venni a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek véleményét és kívánságait. A koruknak és értelmi szintjüknek megfelelő részvételüket elősegítő szabályokat kell alkotni.	GYJE, 12: A gyerekek véleményét a koruknak és értelmi szintjüknek megfelelően kell figyelembe venni. Az őket érintő eljárásokban a gyerekeknek biztosítani kell a személyes meghallgatás jogát. FB Irányelvek: 5.14-5.15 MSZET: 25-26
4. <u>Kettős kulturális hagyományok</u> : Elengedhetetlen, hogy a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek megőrizhessék anyanyelvüket és kapcsolatukat kultúrájukkal és vallásukkal. A gyermekvédelmi, egészségügyi és oktatásügyi ellátásuknak az ő kulturális igényeikhez kell	GYJE, 8: A gyerekeknek joga van identitásuk megőrzésére, ill. az identitás kulcsfontosságú elemeinek helyreállítására. GYJE, 30: Az etnikai, vallási vagy nyelvi kisebbséghez tartozó gyerekeknek joguk van kultúrájuk élvezetéhez, vallásuk gyakorlásához és nyelvük használatához.

¹⁶ A szöveg értelmén talán nem változtat, ám a használatot remélhetőleg megkönnyíti döntésem, hogy a számok utáni cikk megjelölést elhagyjam (a ford.).

igazodnia. A kultúra és nyelv megőrzése a gyermek hazájába történő visszatérése szempontjából is fontos szerepet játszik.	PPJE, 27 MSZET, 39
5. <u>Tolmácsolás</u> : A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekeknek meghallgatásuk és ellátásuk során megfelelő tolmácsot kell biztosítani, aki beszéli az általuk választott nyelvet.	GYJE, 12: Lásd a B3. pontot GYJE, 13: A gyerekeknek joga van a szólásszabadságra, s arra, hogy tájékoztatás kérjenek, kapjanak és továbbadjanak. PPJE, 19 FB Irányelvek, 5.13
6. <u>Bizalmas adatok</u> : Figyelmet kell szentelni arra, hogy olyan adat ne kerüljön nyilvánosságra a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekekről, amely a származási országban veszélyeztetheti a gyermekek családtagjait. A különleges adatok más szervezetekhez vagy magánszemélyekhez való eljuttatását megelőzően a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek engedélyét - figyelemmel a gyermek korára - be kell szerezni. A jogszerű adatkezelés biztosítására csak a kérelemnek megfelelően szabad az adatokat kezelni.	GYJE, 16: A gyerekeknek joga van a magán- és családi életükkel, levelezésükkel kapcsolatos önkényes vagy jogellenes beavatkozástól való védelemre. PPJE, 17 EEJE, 8: 1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. FB Irányelvek, 5.16. és 5.17 EU Hat, 3(1)
7. <u>Tájékoztatás</u> : A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket könnyen hozzáférhető információval kell ellátni az őket megillető és egyébként meglévő ellátásokról, a menekült eljárásról, családtagjaik felkutatásáról és a származási országukban fennálló állapotokról.	GYJE, 13: Lásd a B5. pontot GYJE, 17: Az államok feladata annak biztosítása, hogy a gyermekek a legszélesebb nemzeti és nemzetközi forrásból táplálkozó információkhoz jussanak. GYJE, 22(2): Az államok a megítélésük szerinti legalkalmasabb módon működjenek együtt az ENSZ, nemzetközi és hazai civil szervezetek családtagok felkutatására tett erőfeszítéseiben. MSZET, 31
8. <u>Szervezetek közötti együttműködés</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek ellátásával foglalkozó szervezetek, kormányhivatalok és szakemberek működjenek együtt, hogy biztosítsák a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek jólétének és jogainak védelmét és széles körű érvényesülését.	GYJE, 22(2): Lásd a B7 pontot FB Irányelvek, 12 EU Hat, 5(3c és d)
9. <u>A munkatársak képzése</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekkel foglalkozónak megfelelő képzést kell kapniuk az ilyen gyermekek igényeiről. A határőrség és az Idegenrendészeti Igazgatóság munkatársainak képzést kell nyújtani a gyermek-barát meghallgatási technikákról.	GYJE, 3(3): Az államok biztosítsák, hogy a gyermekvédelemmel ill. –ellátással foglalkozó intézmények és szolgálatok megfelelnek a bevett elvárásoknak, így pl. a feladatok elvégzésére alkalmas munkatársakkal és megfelelő kontroll-mechanizmussal rendelkeznek.
10. <u>Tartósság</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekkel kapcsolatban hozott döntések,	GYJE, 3: Lásd a C1 pontot GYJE, 22(1): Az államok elősegítik a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket az

<p>amennyiben lehet, legyenek figyelemmel a gyermek hosszú távú érdekeire és jólétére.</p>	<p>egyezményben és más nemzetközi emberi jogi vagy humanitárius tárgyú dokumentumban foglalt jogaik élvezetében. GYJE, 22(2): Amennyiben a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerek szülei vagy egyéb családtagjai eltűntek, a menekült gyerek olyan védelemben részesül, mint bármely más, családjától megfosztott gyermek. Kézikönyv, 214: A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek legjobb érdekeit szolgáló döntés meghozatalának elősegítésére a menekült eljárásban gyámot (ügygondnokot) kell kirendelni. FB Irányelvek, 9 EU Hat, 5</p>
<p>11. <u>Időbeliség</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekre vonatkozó valamennyi döntést a lehető legrövidebb idő alatt kell meghozni.</p>	<p>FB Irányelvek, 8.1. és 8.5.</p>

C. Követendő gyakorlat

Jelen fejezet a gyerek megérkezése és a jövőjét érintő hosszú távú döntés meghozatala közötti időszakra vonatkozó követendő gyakorlatot fogalmazza meg. A fejezet valamennyi része tartalmaz nemzetközi és regionális normákra való hivatkozásokat. (Lásd az A.3. sz. megjegyzést)

<p>1. <u>Belépés az állam területére</u> 1.1. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított, védelmet kérő gyerekek országba történő belépését soha nem szabad megtagadni, visszairányításuk tilos. Nem szabad őket idegenrendészeti okokból fogvatartani ill. ilyen okokból a belépéskor a határőrség általi hosszas meghallgatásnak alávetni. (Lásd C4 pont)</p>	<p>1951. évi menekült egyezmény, 31: Az államok nem büntethetik a területükön jogellenesen tartózkodókat ill. oda belépőket, amennyiben azok olyan területről érkeznek, ahol az 1. cikk értelmében üldöztetésnek voltak kitéve. 33. cikk: Az államok nem küldhetnek vissza menekültet olyan országba, ahol élete vagy személyes biztonsága veszélynek van kitéve. KEE, 3: Egyetlen állam sem küldhet vissza személyeket olyan országba, ahol kínzás kockázatának vannak kitéve. GYJE, 6(1): Minden gyermeknek alapvető joga van az élethez. PPJE, 6: Mindenkinek alapvető, a jog által védett joga van az élethez és senkit sem szabad önkényesen megfosztani az életétől. EEJE, 2(1): A jog védi valamennyi ember élethez való jogát. Dublini Egyezmény, 9: A tagállamok bármely más tagállam kérésére családi vagy kulturális okokból biztosítják a menekült eljáráshoz való hozzáférést. FB Irányelvek, 4.1. és 4.2. MSZET, 14. és 15. EU Hat, 2(1-2)</p>
<p>1.2. <u>Emberkereskedelem</u> Európában komoly probléma a gyermekek és fiatalok kereskedelme vagy prostituálásukra, gyerekpornó készítésre ill. bármely más módon történő kizsákmányolásukra irányul. Az EU Közös Akcióban foglalt megállapodásnak megfelelően az államoknak a probléma leküzdésére intézkedéseket kell tenniük az emberkereskedelemre vonatkozó információknak más államokkal való megosztása és a határőrség valamint az idegenrendészeti hatóságok figyelmének a problémára történő felhívásával. Figyelemmel kell ugyanakkor lenni arra, hogy a csempésztútvonalakat menedékkérő, a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek is használják. Bármely, a fenti célokat szolgáló intézkedést a gyermekvédelem elvei motiváljanak, szemben a migrációt vagy</p>	<p>GYJE, 34: Az államok védelmezzék a gyermekeket a szexuális bántalmazástól és bármely formában történő kizsákmányolástól. GYJE, 35: Az államok tegyenek meg minden lehetséges intézkedést a gyermekek elrablásának, adásvételének és kereskedelmének megakadályozása érdekében. GYJE, 36: Az államok védelmezzék a gyermekeket az életüket veszélyeztető kizsákmányolástól. PPJE, 10(3): Senkit sem szabad szolgaságban vagy rabszolgaságban tartani ill. kényszermunka végzésére kényszeríteni. SZGKJE, 10(3): A gyermekeket védeni kell a gazdasági és társadalmi kizsákmányolástól. EEJE, 4: Senkit sem szabad szolgaságban vagy rabszolgaságban tartani ill. kényszermunka végzésére kényszeríteni.</p>

<p>bűnözést szabályozó intézkedésekkel.</p>	<p>Európai Tanács: Közös akció az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolásának leküzdésére, 1997. február 24.</p>
<p>2. <u>Azonosítás</u> Az országba történő beléptetéskor a határőrség/idegenrendészeti hatóság vezessen be olyan eljárást, mely lehetővé teszi a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek és fiatalok azonosítását. A felnőtt kísérővel érkező gyermekeknél azt szükséges megállapítani, hogy milyen természetű a gyermek és a kísérő közötti kapcsolat. Miután számos, a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerek lép be anélkül az országba, hogy ilyen minőségét felismernék, szükséges, hogy a szervezetek és szakemberek megosszák egymással a rendelkezésükre álló információkat, így biztosítva az azonosítást és nyújtva megfelelő védelmet.</p>	<p>GYJE, 8: Lásd a B4 pontot FB Irányelvek, 5.1.-5.3. és II. sz. Függelék EU Hat, 3(1)</p>
<p>3. <u>Gyám (ügygondnok)/tanácsadó kirendelése</u> 3.1. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerek azonosítását követően azonnal rendeljenek ki számára gyámot, aki hosszú távra a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerek tanácsadója és védelmezője lesz. A kirendelt személy jogállásától függetlenül (gyám, civil szervezet munkatársa) lássa el az alábbi feladatokat: biztosítani, hogy valamennyi döntést a gyermek legjobb érdekeinek szem előtt tartásával hozzák meg biztosítani, hogy a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerek a megfelelő gondoskodásban, elhelyezésben, oktatásban, nyelvi segítségben és egészségügyi ellátásban részesül biztosítani, hogy a menekült eljárásban ill. idegenrendészeti rendelkezéseken alapuló jogi státuszával kapcsolatban megfelelő jogi képviselőhez jusson tanácsot adni ill. konzultálni a gyermekkel, fiatallal hozzájárulni a gyermek legjobb érdekeit szolgáló, hosszú távú megoldás megtalálásához megteremteni a gyermek és a számára lehetséges szolgáltatás nyújtó szervezetek közötti kapcsolatot ahol ez szükségesnek látszik, képviselni a gyermek érdekeit</p>	<p>GYJE, 18(2): Az államok nyújtsanak segítséget a gyámok gyermeknevelési feladatainak ellátásához. GYJE, 20(1): A családjuktól megfosztott gyermekeknek joga van különleges védelemre és segítségre. Hágai Egyezmény a kiskorúak védelméről, 1961 Egyezmény a szülői felelősség és a gyermekvédelmi intézkedések vonatkozásában fennálló joghatóságról, alkalmazandó jogról, végrehajtásról és együttműködésről, 1996 (még nem hatályos), 3: A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek szokásos lakhelye szerinti államok óvóintézkedéseket hozhatnak, ide értve a gyámkirendelést vagy hasonló intézmények alkalmazását. 6. cikk: Az egyezmény a menekült és a saját hazájukban fennálló zavargások miatt más országba kényszerülő (internationally displaced) gyermekekre is vonatkozik. Kézikönyv, 214: Lásd a B10 pontot FB Irányelvek, 5.7. MSZET, 16-18. EU Hat, 3(4-5)</p>

<p>feltárni a család felkutatásának és egyesítésének lehetőségét</p> <p>3.2. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek szükséges védelmét biztosítandó a gyámot az illetékes hatóság értesítését követő 1 hónapon belül rendeljék ki.</p> <p>3.3. A fenti feladatokat ellátó személyeket egy sor különleges ismeretet kívánó szakmából kell kiválasztani. Ahhoz azonban, hogy működésük hatékony legyen, a gyámoknak lényegi gyermekvédelmi ismeretekkel kell rendelkezniük, amellet, hogy képesek a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek különleges és kulturális igényeit megérteni. E célból is képzésben és szakmai támogatásban kell részesülniük.</p>	
<p>4. <u>Nyilvántartás és dokumentáció</u></p> <p>A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek érdekeinek védelméhez elengedhetetlen a nyilvántartás és a dokumentáció, melynek összeállítását a gyám kirendelését követően a „kettős nyomvonal” módszerét követő meghallgatással kell biztosítani. A határőrség és az idegenrendészeti hatóság munkatársai által lefolytatott meghallgatások korlátozódjanak a gyermek alapvető azonosító adatainak összegyűjtésére. A gyermek szociális hátterének teljes körű felmérését a gondozásával foglalkozó szervezet végezze el (Lásd a függelék). A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek meghallgatásában résztvevő valamennyi személy rendelkezzen megfelelő képzéssel és szaktudással.</p>	<p>GYJE, 8: Lásd a B4 pontot FB Irányelvek, 5.6. és 5.8.-5.10. EU Hat, 3(1)</p>
<p>5. <u>Az életkor meghatározása</u></p> <p>Vélelmezni kell, hogy a magát kiskorúnak mondó személyt ilyenként kezelik. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek gyakran olyan úti okmánnyal kelnek útra, mely életkorukat rosszul – 18 év felett – adja meg. Az 1951. évi genfi egyezmény elismeri, hogy a menekültek gyakran arra kényszerülnek, hogy a veszély elől szökve hamis okmányokkal utazzanak. Az életkor meghatározásakor kétség esetén a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek javára kell dönteni. Amennyiben az életkor meghatározása szükségesnek tűnik, az eljárást független gyermekorvosnak kell lefolytatnia, aki megfelelő szaktudással és a gyermek</p>	<p>1951. évi menekült egyezmény, 31: Nem szabad az országba jogellenesen belépő menedékkérőket büntetni, ha igazolni tudják, hogy jó okuk volt a jogellenes belépésre. Kézikönyv, 196-197: Lehet, hogy az üldöztetés elől menekülők nem rendelkeznek személyes iratokkal. A szavahihető kérelmező ügyének eldöntésekor bizonyíték hiányában a kérelmező javára kell értékelni a fennálló kételyt. FB Irányelvek, 5.11. MSZET, 9. EU Hat, 4(3)</p>

<p>etnikai ill. kulturális közegének megfelelő ismeretekkel rendelkeznek. A vizsgálat soha ne történjen kényszerrel ill. a gyermek kultúrája szerint elfogadhatatlan módon. Fontos észben tartanunk, hogy az életkor meghatározása nem egy egzakt tudományterület, így az eredmény megítélésekor széles körű méltányosság szükségeltetik.</p>	
<p><u>6. A fogvatartás mellőzése</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket nem szabad idegenrendészeti okokból fogvatartani, ide értve a határon, nemzetközi területen, büntetésvégrehajtási intézetekben, rendőrségi fogdákon és a fiatalok fogvatartására hivatott különleges intézményekben (javító intézet) való fogvatartást.</p>	<p>GYJE, 37(a): A gyermekeket nem szabad kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódnak alávetni. GYJE, 37(b): A gyermekeket nem szabad szabadságuktól önkényesen vagy jogellenesen megfosztani. PPJE, 7 és 9. EEJE, 3 és 5. FB Irányelvek, 7.6. MSZET, 20. EU Hat, 2(3)</p>
<p><u>7. A részvételhez való jog</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek véleményét és kívánságait az őket érintő döntések meghozatala során meg kell ismerni és figyelembe kell venni. Az életkoruknak és értelmi szintjüknek megfelelő részvételük elősegítésére intézkedéseket kell bevezetni. Az idegenrendészeti és rendőrségi meghallgatásokat gyermek-konform módon folytassák le az illetékesek. A meghallgatókat a gyerekek meghallgatására ki kell képezni. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeknek joga van a személyes meghallgatásra vagy a jogi képviselőn (ügygondnokon) ill. gyámon keresztül meghallgatásra.</p>	<p>GYJE, 12: Lásd a B3 pontot. FB Irányelvek, 5.14. és 5.15. MSZET, 25. és 26.</p>
<p><u>8. A család felkutatása és kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás</u> A szülők és a család felkutatását a lehető legkorábban meg kell kezdeni, de csak abban az esetben, ha ez nem veszélyezteti a gyermek származási országában maradt családtagokat. A felkutatásban résztvevő szervezetek és országok működjenek együtt az ENSZ intézményeivel és a Nemzetközi Vöröskereszt Központi Kutató intézményével. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket és fiatalokat megfelelően kell tájékoztatni és konzultálni kell velük az eljárás során. A gyermek jólétéért felelős személyek szükség esetén segítsék elő a gyermek és a család közötti kapcsolattartást.</p>	<p>GYJE, 10(2): Az olyan gyermekeknek, akiknek szülei különböző országokban tartózkodnak, joguk van a szülőkkel való rendszeres kapcsolattartásra. 9(3): A szüleiktől elszakított gyermekeknek joguk van a szülőkkel való kapcsolattartásra. 22(2): Lásd a B7 pontot. PPJE, 23(1): A családnak joga van az állami védelemre. EEJE, 8: Lásd a B6 pontot. FB Irányelvek, 5.17. MSZET, 32. EU Hat, 3(3)</p>

<p>9. <u>Családegyesítés egy európai országban</u> A menedékkérő, vagy egy európai államban egyébként tartózkodó, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek családtagjai gyakran szintén európai államokban élnek. Az európai államok aktívan járuljanak hozzá a családegyesítéshez abban az államban, ahol a gyerek legjobb érdekei a 12.2. pontban foglalt garanciák alapján a lehető leginkább biztosíthatóak.</p>	<p>GYJE, 10: Az államok „pozitív, humánus és gyors módon” bírálják el a családegyesítési kérelmeket. PPJE, 23(1): Lásd a C8 pontot. Dublini Egyezmény, 4: Az olyan, felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyerek, akinek szüle(i)t valamely EU tagállam menekültként ismerte el, joga van arra, hogy az ő menekültkérelmét is ez az ország bírálja el. 9. cikk: A tagállamok bármely más tagállam kérésére családi vagy kulturális okokból biztosítják a menekült eljárásához való hozzáférést. EU Határozat a családegyesítéssel kapcsolatos nemzeti politikák összehangolásáról, 1993. június 3. FB Irányelvek, 5.5. MSZET, 35. EU Hat, 5(3a)</p>
<p>10. <u>Átmeneti gondoskodás – egészségügyi ellátás – oktatás és képzés</u> 10.1. Átmeneti gondoskodás: A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeknek és fiataloknak megérkezésüket követően a lehető legrövidebb időn belül megfelelő elhelyezést kell biztosítani. A gyermekvédelemmel foglalkozó állami szakszolgálatok gondosan mérjék fel az igényeiket és próbálják az elhelyezésben történő változtatásokat a minimálisra szorítani. A testvéreket meg kell próbálni együtt elhelyezni. Amennyiben a gyerekek rokonokkal élnek, vagy náluk kerülnek elhelyezésre, a rokonok alkalmasságát vizsgálni kell. A 16 év feletti, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket nem szabad <i>de facto</i> felnőttként kezelni, s ennek megfelelően egyedül, felnőtt segítség nélkül kollégiumban vagy befogadó állomáson elhelyezni.</p> <p>Függetlenül attól, hogy állami nevelésbe kerülnek vagy az állami ellátáson kívül kerülnek elhelyezésre, a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekekről olyan szakembereknek kell gondoskodniuk, akik megértik a kulturális, nyelvi és vallási igényeiket. A szociális munkások segítsék a gyereket abban, hogy etnikai közösségével kapcsolatot építsen ki, amennyiben ilyen közösség létezik. Az elhelyezést rendszeresen felül kell vizsgálni.</p>	<p>GYJE, 13: A gyermekeknek joga van a szólásszabadságra. 14. cikk: A gyermekeknek joga van a gondolat és vallásszabadságra. 15. cikk: A gyermekeknek joga van az egyesülési szabadságra. 16. cikk: Lásd a B6 pontot. 19. cikk: Az államok megfelelő intézkedések meghozatalával védelmezzék a gyermekeket a fizikai és mentális erőszaktól, a bántalmazástól, a gondatlanságtól, az abúzustól és a kizsákmányolástól. 20(1) cikk: Lásd a C3 pontot. 20(3) cikk: A családjuktól megfosztott gyermekek gondozása során fordítottan figyeljen a gyermek etnikai, vallási, kulturális és nyelvi hátterére. 25. cikk: Az állami gondoskodás keretein belül elhelyezett gyermekeknek joguk van a körülményeik időszakos felülvizsgálatára. 26. cikk: A gyermekeknek joguk van a társadalombiztosítási ellátásokra. 27. cikk: A gyermekeknek joguk van a testi, mentális, spirituális, morális és társadalmi fejlettségüknek megfelelő életkörülményekhez. 30. cikk: Lásd a B4 pontot. PPJE, 18(1), 19, 21, 22, 24(1) SZGKJE, 9, 11(1) EEJE, 9, 10, 11. FB Irányelvek, 7.1-7.5. MSZET, 12. és 19.</p>

<p>A befogadó állomásokon dolgozó és a családokhoz ellátogató szociális munkások figyelmét garanciális okokból fel kell hívni a gyerekek és fiatalok emberkereskedelméhez kapcsolódó problémákra (prostitúció, a kizsákmányolás egyéb formái).</p>	<p>EU Hat, 3 (2,4,5) és 4(4)</p>
<p><u>10.2. Egészségügyi ellátás</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeknek az állampolgársággal rendelkező gyerekekkel azonos módon kell biztosítani az egészségügyi ellátást. Különleges figyelmet kell fordítani a korábbi testi nélkülözésből és betegségekből, fogyatékoságokból és az elszennvedett trauma, veszteség és erőszak okozta pszichés problémákból adódó igényeikre. Számos, a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerek felépüléséhez nélkülözhetetlen a pszichológusi segítsége.</p>	<p>GYJE, 23: A fogyatékos gyermekeknek joga van a különleges gondoskodásra és arra, hogy teljes és megfelelő életet éljenek. 24. cikk: A gyermekeknek joga van az elérhető legmagasabb szintű egészségre. 39. cikk: Az államok intézkedésekkel segítsék elő a gyermekáldozatok fizikai, pszichés és társadalmi reintegrációját. SZGKJE, 12. KEE, 14: Lehetővé kell tenni a kínzás áldozatainak kártérítését és rehabilitációját. FB Irányelvek, 7.9-7.11. MSZET, 36. EU Hat, 3(7)</p>
<p><u>10.3. Oktatás, nyelv és képzés</u> A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeknek ugyanazt az oktatást kell biztosítani, mint a tanköteles, állampolgársággal bíró gyerekeknek. Az iskolák rugalmas, befogadó hozzáállására van szükség a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek irányában, valamint a nem anyanyelvi diákokkal szembeni elbánásra. Kulturális identitásuk megőrzése érdekében a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket anyanyelvi oktatásban is kell részesíteni. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított fiataloknak lehetővé kell tenni a szakmai képzésbe való bekapcsolódást. Így szerzett tudásuk hazájukba való visszatérésük esetén életlehetőségeiket növeli meg.</p>	<p>GYJE, 28: A gyermekeknek joga van az ingyenes és kötelező általános iskolai oktatásra. Az államok segítsék elő a középiskolai oktatás különböző formáinak kialakítását, és ezeket tegyék a gyermekek számára elérhetővé. 29(1c) cikk: Az oktatás céljai többek között, hogy növelje a gyermekek kulturális identitása, nyelve és értékei iránti tiszteletet. 30. cikk: Lásd a B4 pontot. 32. cikk: A gyermekeket meg kell védeni a gazdasági kizsákmányolástól és a veszélyes munkától. Európai Szociális Charta, 7,9. és 10. FB Irányelvek, 7.12-7.14. MSZET, 37-39. EU Hat, 3(6)</p>
<p><u>11. Menekült eljárás</u> 11.1. Függetlenül az életkoruktól, a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekektől és fiataloktól a menekült eljárás megindítása nem tagadható meg. Kérelmüket a normál eljárási szabályok szerint kell megvizsgálni, s mentességet kell nekik biztosítani a „biztonságos származási ország”, a „megalapozatlan kérelem” és a „biztonságos harmadik ország” ill. „a felkelésben levő ország”-ból való érkezés esetén lehetséges eljárás-felfüggesztés adta különleges eljárások alól.</p>	<p>EEJNY, 14(1): A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény: 1967. évi jegyzőkönyv a menekültek helyzetéről A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi ENSZ egyezmény 1. cikkében foglalt menekült kifejezés definíciójának összehangolt alkalmazásáról szóló egységes álláspont, Európai Tanács, 1996 március EU Határozat a menekült eljárások minimum garanciáiról, 1995 június EU Határozat a megalapozatlan menekült</p>

	<p>kérelmekről, 1992</p> <p>EU Határozat a befogadó harmadik országok vonatkozásában felmerülő kérdések összehangolt megközelítéséről, 1992</p> <p>EU Következtetések olyan országokról, amelyekben általában nem áll fenn az üldöztetéstől való komoly félelem, 1992</p> <p>FB Irányelvek, 4.1.</p> <p>MSZET, 22-23.</p> <p>EU Hat, 4(1)</p>
<p>11.2. A menekült eljárás valamennyi szakasza során – ide értve a fellebbviteli és felülvizsgálati eljárásokat is – a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeknek jogi képviseletet kell biztosítani, hogy a képviselő segítse a gyereket a kérelem megfogalmazásában. A jogi képviseletet a gyerekeknek ingyenesen kell biztosítani. Amellett, hogy gyakorlott a menekültügyek vitelében, a jogi képviselő rendelkezzen a gyerekek képviseletéhez szükséges tapasztalattal és ismerje a gyerekek által elszenvedett üldöztetés speciális formáit.</p>	<p>GYJE, 12: Lásd a B3 pontot.</p> <p>FB Irányelvek, 4.2. és 8.3.</p> <p>MSZET, 24.</p>
<p>11.3. <u>Minimum eljárásjogi garanciák</u></p> <p>A gyerek menedékkérelmével kapcsolatban hozzáértő hatóság döntsön. Az elutasítást követően meg kell teremteni a gyerekek lehetőségét a független bíróság előtti fellebbezésre/felülvizsgálatra. A fellebbezés/felülvizsgálat benyújtására engedjenek ésszerű határidőt. A gyerekek kérelmeit külön tartsák nyilván és az elbírálásnál részesítsék előnyben, hogy esetükben elkerülhető legyen a hosszas várakozás.</p>	<p>EU Határozat a menekült eljárások minimum garanciáiról, 1995 június, 26-27: „A kísérő nélküli gyermekeknek biztosított többlet garanciák”</p> <p>FB Irányelvek, 8.1, 8.2. és 8.5.</p> <p>MSZET, 22, 24. és 28.</p> <p>EU Hat, 4(2)</p>
<p>11.4. Kívánatos, hogy különösen fiatalabb ill. fogyatékos gyerekek esetében független szakértő mérje fel a gyerek képességét arra, hogy meg tudja-e fogalmazni az üldöztetéstől való megalapozott félelmét.</p>	<p>Kézikönyv, 214.</p> <p>EU Határozat a menekült eljárások minimum garanciáiról, 1995 június, 27.</p> <p>MSZET, 27.</p>
<p>11.5. Ahol szükséges a gyerek meghallgatása, azt gyerek-barát módon, a gyerekek meghallgatásában képzett hivatalnokok folytassák le (szünetek, barátságos környezet). A meghallgatáson mindig legyen jelen a jogi képviselő, és a gyerek kívánsága alapján bármely más, fontos felnőtt személy (szociális munkás, rokon, stb.).</p>	<p>GYJE, 3.3. Lásd a B9 pontot.</p> <p>FB Irányelvek, 4.2. és 8.4.</p> <p>MSZET, 26-27.</p> <p>EU Hat, 4(5)</p>
<p>11.6. <u>A határozathozatal kritériumai kiskorú kérelmező esetén</u></p> <p>A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított</p>	<p>GYJE, 12: Lásd a B3 pontot.</p> <p>32. cikk: Lásd a C10.3. pontot.</p> <p>34, 35. és 36. cikk:</p>

<p>gyerekek kérelmének elbírálásakor a hatóságok legyenek figyelemmel az 1997. évi Irányelvekre és a Kézikönyvben található, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának irányelveire, különösképpen pedig az alábbiakra:</p> <p>a gyerek életkorára és értelmi, fejlettségi szintjére</p> <p>a lehetőségre, hogy a gyerekek félelmeiket a felnőtteknél megszokottaktól eltérően fejezhetik ki</p> <p>arra, hogy a gyerekeknek minden valószínűség szerint korlátozott a hazájukban uralkodó állapotokról való tudása</p> <p>az üldöztetés gyerekekre jellemző formáira, így pl. a gyerekkatonák besorozására, a prostitúció céljából történő emberkereskedelemre, a női körülméletésre és a kényszermunkára</p> <p>a gyerek családjának a származás szerinti országban való helyzetére és a szülők kívánságára, akik azért küldték el a gyermeket, hogy így védelmezzék</p> <p>a „kétség esetén a javára” elv liberális alkalmazására</p>	<p>Lásd a C1.2. pontot.</p> <p>38. cikk: Az államok biztosítják, hogy a 15 év alatti gyermekek fegyveres konfliktusban közvetlenül nem vesznek részt.</p> <p>A nemzetközi fegyveres konfliktusok áldozatainak védelméről szóló 1949. augusztus 12. genfi egyezmény 1. kiegészítő jegyzőkönyve, 77(2): A konfliktusban résztvevők kötelesek minden lehetséges eszközzel elérni, hogy 14 év alatti gyermekek ellenségeskedésekben közvetlenül ne vegyenek részt.</p> <p>A nemzetközi fegyveres konfliktusok áldozatainak védelméről szóló 1949. augusztus 12. genfi egyezmény 11. kiegészítő jegyzőkönyve, 4(3): A 15 év alatti gyermekeket nem szabad besorozni a hadseregbe vagy engedni, hogy engedni, hogy ellenségeskedésekben vegyenek részt.</p> <p>PPJE, 8: Lásd a C12 pontot.</p> <p>SZGKJE, 10(3): Lásd a C1.2. pontot.</p> <p>EEJE, 4(1) és 4(2): Lásd a C1.2. pontot.</p> <p>Kézikönyv, 203 és 213-219</p> <p>FB Irányelvek, 8.6-8.10.</p> <p>EU Hat, 4(6)</p>
<p>11.7. A menekült eljárás során nagykorúvá váló, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket („túlkorosak”) méltányosan kell kezelni. Az államok törekedjenek a szükségtelen késedelmek kiküszöbölésére, amelyek a gyerek „eljárásbeli” nagykorúvá válásához vezethetnek.</p>	<p>MSZET, 30.</p>
<p>12. <u>Tartós vagy hosszú távú megoldások</u></p> <p>12.1. <u>A befogadó vagy védelmet nyújtó országban maradás</u></p> <p>12.1.1. A befogadó állam számos okból engedheti, hogy a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek az ország területén maradjanak:</p> <p>a gyermeket menekültként vagy befogadottként ismerik el</p> <p><i>de facto</i> státuszt kap vagy humanitárius okok miatt jut státuszhoz, mert a származási országba való visszatérés nem biztonságos, pl. az ott folyó fegyveres konfliktus miatt ill. azért, mert a szülőket nem lehet felkutatni és a származási országban nem maradt a gondoskodásra alkalmas személy</p> <p>más idegenrendészeti rendelkezés vagy méltányossági ok (pl. betegség) teszi lehetővé a maradást</p>	<p>GYJE, 3.</p> <p>FB Irányelvek, 9.1. és 9.4.</p> <p>MSZET, 42.</p> <p>EU Hat, 5(2)</p>

ez áll a gyerek legjobb érdekében	
12.1.2. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek kérelmét a befogadó országban történő családegyesítésre „pozitív, humánus és gyors módon” kell kezelni	GYJE, 10: Lásd a C8 pontot EEJE, 8: Lásd a B6 pontot PPJE, 23: Lásd a C8 pontot MSZET, 32.
12.1.3. <u>Integráció</u> Amennyiben a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek vagy fiatalok maradása lehetővé válik, a gyerekjóléti szolgálatoknak gondnal kell a gyerekek helyzetét felmérnie (figyelembe véve az életkort, nemet, a „gondozási múltat”, mentális és testi egészséget, oktatási helyzetet és a család származási országbeli helyzetét). A gyerekkel vagy a fiatallal való konzultációt követően meg kell szervezni a közösségben történő hosszú távú elhelyezést, mely természetesen lehet az átmeneti gondoskodás meghosszabbítása. Általánosságban kívánatos, hogy a 15/16 éven aluli gyerekeket a saját kultúrájukhoz tartozó nevelő családnál helyezték el. Idősebb gyerekek számára előnyösebb lehet a kisebb csoportnak otthont adó környezet, melyben az ott lakók kulturális igényei iránt fogékony felnőttek dolgoznak. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított fiataloknak, akik már kikerültek az ellátásból, „gondozás-utáni” programot kell felajánlani, így segítve őket a független élethez átvezető periódusban. A testvéreket általában együtt kell elhelyezni, kivéve, ha ennek ellenkezőjét kérik. Amennyiben több testvér lakik együtt, s a legidősebb vállalja a többiekért való felelősséget, őt különleges támogatásban és tanácsadásban kell részesíteni.	GYJE, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 25, 26, 27, 30: Lásd a B4, B5, B6, C3 és C10(1) pontokat. A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény:, 21: az elismert menekültek lakhatásának biztosítása 23. cikk: a számukra nyújtandó anyagi ellátás 24. cikk: munkakörülmények és társadalombiztosítási ellátások FB Irányelvek, 10.6-10.9. MSZET, 19. EU Hat, 4(7)
A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek és fiatalok oktatáshoz, képzéshez, egészségügyi ellátáshoz és nyelvi támogatáshoz való jogát a 10. pontban kifejtettek alapján továbbra is az állampolgársággal rendelkező gyerekekkel egyenlő módon kell biztosítani.	GYJE, 23, 24, 28, 29(1c), 30, 39: Lásd a C10.2 és C10.3 pontokat A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény:, 22: az elismert menekültek oktatáshoz való joga FB Irányelvek, 10.10.. MSZET, 36-41.
12.1.4. <u>Örökbefogadás</u> Az örökbefogadás rendkívül ritkán jelent megoldást a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek számára. Az örökbefogadás engedélyezését megelőzően a gyerek családjának a származási országban meglévő körülményeit elengedhetetlen egy	GYJE, 21: Az államok közötti örökbefogadással kapcsolatos állami kötelezettségek. Hágai egyezmény a gyermekek védelméről és az országok közötti örökbefogadás vonatkozásában történő együttműködésről, 1993 és a kapcsolódó „Javaslatok a menekült

<p>erre hivatott szervezetnek alaposan felmérnie. A követendő eljárásra világos javaslatokat fogalmaz meg a nemzetközi magánjoggal foglalkozó Hágai Konferencia.</p>	<p>gyermekéről szóló egyezmény alkalmazásához”, 1994 október</p>
<p>12.1.5. <u>Identitás és állampolgárság</u> A hontalan, felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekeket segíteni kell abban, hogy megszerezhessék a befogadó állam állampolgárságát.</p>	<p>GYJE, 7(1): A gyermekeknek joga van ahhoz, hogy állampolgárságot szerezzenek. PPJE, 24(3) A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény, 27. és 28: Az államok az elismert menekültek részére állítsanak ki személyazonosító és útiokmányokat. 34. cikk: Az államok segítsék elő a menekültek honosítását. Egyezmény a hontalan személyek jogállásáról, 1954, 32: Az államok segítsék elő a hontalanok honosítását. Európa Tanács 564. (1969) és 984. (1984) sz. ajánlások</p>
<p>12.2. <u>Családegyesítés és visszatérés a származási országba</u> Ezen összetett területhez részletes irányelvek megalkotása szükséges a követendő gyakorlat végrehajtásának vonatkozásában. Mind a családegyesítés, mind pedig a visszatérés esetében az <u>önkéntességen</u> alapuló magatartások eredményezik a legjobb megoldást. A gyerekekkel és fiatalokkal az eljárás minden szakaszában szükséges a minden aspektusra kiterjedő konzultáció.</p>	<p>MFB: Menekült gyermekek: A védelemre és gondoskodásra vonatkozó irányelvek, 1994, 138. o.</p>
<p>12.2.2.(a) A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek származási országba történő visszatérését megelőzően a következő körülményeknek kell fennállniuk: biztonságos a gyerekek a származási országba történő visszatérése a gyerek gyámja/ügygondnoka egyetért azzal, hogy a visszatérés a gyerek legjobb érdekeit szolgálja megtörtént a gyerek származási országában lévő családi helyzetének és visszatérésének gondos mérlegelése. Szükséges annak feltérképezése, hogy a család (szülők vagy egyéb családtagok) képesek-e megfelelő gondoskodást nyújtani. Szülők vagy egyéb családtagok híján a származási ország gyermekjóléti hatóságainak lehetőségeit, képességeit kell felmérni. a vizsgálatot a befogadó és a származási ország hatóságaitól független szervezeteknek vagy személyeknek kell elvégezniük. A „függetlenség” jelen esetben a vizsgálatot</p>	<p>GYJE, 19, 37(a), 38. és 39: Lásd a C10.0, C10.2. és C11.6. pontokat A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény, 32(1): Az államok a területükön jogszerűen tartózkodó menekültet ne utasítsák ki. 33. cikk: Lásd a C1.1. pontot FB Irányelvek, 9.4, 9.5, 10.5, 10.12-10.14. MSZET, 33. ÉS 42. EU Hat, 5.</p>

<p>végzők szakmai hitelére vonatkozik és nem zárja ki olyan szervezetek vagy személyek részvételét, akik a gyermekjóléti szolgálaton belül vagy egyébként kormányzati támogatással működnek.</p> <p>a gyerek szülei, rokonai, más felnőtt gondozó vagy kormányzati gyermekjóléti szolgálat vállalja, hogy azonnali és hosszú távú gondoskodást nyújt a gyermek származási országba történő visszatérését követően a gyereket az eljárás során széleskörűen tájékoztatják és támogatásban, valamint megfelelő tanácsadásban részesítik a visszatérést megelőzően kapcsolatot hoznak létre a gyerek és családja között kíséretet biztosítanak a visszatérő gyermeknek a visszatérést követően a gyerek helyzetét az ezzel megbízott civil vagy nemzetközi szervezet hatékonyan figyeli és követi</p> <p>12.2.2.(b) A nagykorúságukat a befogadó országban elért fiatalokat „kiszolgáltatottként” kell kezelni. A velük való konzultáció szükséges a származási országuk társadalmába történő sikeres reintegrációjukhoz.</p>	
<p>12.2.3. A felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyerekek származási országukba való biztonságos visszatérését segítő programok kidolgozásához az alábbi intézkedések szükségesek:</p> <p>a megfelelő szakmai és gyakorlati tudás kifejlesztésének és a sikeres reintegrációnak az elősegítése és biztosítása</p> <p>a gyerek családjának és tágabb környezetének támogatása és megsegítése</p>	<p>GYJE, 28(1b és d), (3), 29(1c): Lásd a C10.3. pontot</p>
<p>12.3. <u>Harmadik államban való letelepedés</u></p> <p>Amennyiben a gyerek rendelkezik olyan családtaggal, aki egy másik európai országban hajlandó és képes gondoskodni róla, a családegyesítést a 9. pont értelmében kell felgyorsítani. Amennyiben a családtag egy Európán kívüli harmadik államban él, a családegyesítés lehetőségét meg kell vizsgálni, ám a 12.2. pontban foglalt sztenderdektől nem lehet eltérni. Meg kell vizsgálni, hogy a harmadik ország a gyerek részére biztonságos-e.</p>	<p>GYJE, 10(1): Lásd a C9 pontot</p> <p>EEJE, 8: Lásd a B6 pontot.</p> <p>FB irányelvek, 10.11.</p> <p>MSZET, 34.</p>

FÜGGELÉK

A C4-es ponthoz

A gyermek gondozását ellátó szervezetnek az alábbi információkat kell összegyűjtenie:

1. A családra vonatkozó információk (a származási országban és máshol)
2. A gyermek életében fontos szerepet játszó nem-családtagokra vonatkozó információk
3. A gyerek megtalálásakor/azonosításakor fennálló körülmények
4. A gyerekek a családjától való elszakítására vonatkozó információk
5. A gyerekek az elszakítást megelőző és követő életére vonatkozó információk
6. A gyerek fizikai állapota, egészsége és korábbi orvosi kezelései
7. Tanulmányi háttér (hivatalos és nem hivatalos)
8. Jelenlegi gondozással összefüggő intézkedések
9. A gyerek jövőjére vonatkozó kívánságai és tervei
10. A gyerek mentális és érzelmi fejlődésének, valamint érettségének előzetes felmérése
11. Életkorának felmérése
(FB Irányelvek, 5.9)

Nemzetközi és regionális dokumentumok

1. Menekült

A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi ENSZ egyezmény

1967. évi jegyzőkönyv a menekültek helyzetéről

ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

Kézikönyv a menekült státus meghatározásának körülményeiről és annak elbírálásáról (Kézikönyv)

Menekült gyerekek: a gondoskodásra és védelemre vonatkozó irányelvek, 1994

A kísérő nélküli gyerekekkel való foglalkozás: Egy Közösség alapú megközelítés, 1996

A menedékkérő kísérő nélküli gyerekekkel való foglalkozásra vonatkozó irányelvek, politika és eljárás, 1997

VB Határozatok: a menekült gyerekekről szóló 47. sz., 1987 és a menekült gyerekekről szóló 59. sz., 1989

2. Általános nemzetközi emberi jogi egyezmények

Emberi jogok egyetemes nyilatkozata, 1948

Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966 (és a kiegészítő jegyzőkönyv)

Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966

Kínzás elleni egyezmény, 1984

Egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről, 1965

Egyezmény a hontalan személyek jogállásáról, 1954

Az 1949. augusztus 12. genfi egyezmények kiegészítő jegyzőkönyve a nemzetközi fegyveres konfliktusok áldozatainak védelméről, (1. sz. kiegészítő jegyzőkönyv), 1977. június 8., 77. és 78. cikk

Az 1949. augusztus 12. genfi egyezmények kiegészítő jegyzőkönyve a nemzetközi fegyveres konfliktusok áldozatainak védelméről, (11. sz. kiegészítő jegyzőkönyv), 1977. június 8., 4. cikk

3. Gyermekek – nemzetközi és regionális egyezmények

Egyezmény a gyermek jogairól, 1989

ENSZ szabályok a szabadságuktól megfosztott fiatalkorúak védelmére, 1990

A nemzetközi magánjogról szóló hágai konferencia:

Egyezmény a kiskorúak védelméről, 1961

Egyezmény a nemzetközi gyermekrablás polgári jogi aspektusairól, 1980

Egyezmény a gyermekek védelméről és az országok közötti örökbefogadás vonatkozásában történő együttműködésről, 1993 és a kapcsolódó „Javaslatok a menekült gyerekekről szóló egyezmény alkalmazásához”

Egyezmény a szülői felelősség és a gyermekvédelmi intézkedések vonatkozásában fennálló joghatóságról, alkalmazandó jogról, végrehajtásról és együttműködésről, 1996 (még nem hatályos)

Európai Unió

Közös akció az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolásának leküzdésére, 1997 február (97/1 54/JHA)

Határozat a kísérő nélküli kiskorúakról, akik harmadik országok állampolgárai, 1997 június (97/C221/03)

Az Európai Unió egyik tagállamában beadott menekült kérelem vizsgálatáért felelős állam meghatározásáról szóló egyezmény (Dublini egyezmény), 1990

Schengeni egyezmény, 1990

A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi ENSZ egyezmény 1. cikkében foglalt menekült kifejezés definíciójának összehangolt alkalmazásáról szóló egységes álláspont, Európai Tanács, 1996 március

Határozat a menekült eljárások minimum garanciáiról, 1995 június

Határozat a családegyesítésre vonatkozó nemzeti politikák összehangolásáról, 1993. június 1.

Határozat a megalapozatlan menekült kérelmekről, 1992

Határozat a befogadó harmadik országok vonatkozásában felmerülő kérdések összehangolt megközelítéséről, 1992

Következtetések olyan országokról, amelyekben általában nem áll fenn az üldöztetéstől való komoly félelem, 1992

Európa Tanács

Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről (és kiegészítő jegyzőkönyvek), 1950

564. (1969) és 984. (1984) sz. ajánlások

Európai Szociális Charta, 1961